

Tytti Oksanen / Elina Ylimäki

Koulutusmatkailun toimintamallin kehittäminen

Opinnäytetyö

Restonomi YAMK

Kevät 2020

Tiivistelmä

Tekijä(t): Oksanen Tytti & Ylimäki Elina

Työn nimi: Koulutusmatkailun toimintamallin kehittäminen

Tutkintonimike: Restonomi (YAMK), matkailu

Asiasanat: koulutusmatkailu, koulutusvienti, suomalainen koulutusjärjestelmä, benchmarking

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana oli Kempeleen kunta. Kehittämistyön tavoitteena oli suunnitella kunnan käyttöön toimintamalli, jonka avulla kunnan olisi helppo suunnitella ja toteuttaa koulutusmatkailua.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään koulutusvientiä, koulutusmatkailua ja suomalaista koulutusjärjestelmää.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja sen lähestymistapa oli tapaustutkimus. Tutkimustyön aineistoa kerättiin usealla eri tavalla. Ensimmäisessä vaiheessa suoritettiin havainnointia koulutusmatkailutilaisuudessa Helsingissä. Koulutusmatkailutilaisuuden jälkeen tehtiin sähköpostitse kyselytutkimus kahdeksalle tilaisuuteen osallistuneelle. Tutkimusaineistosta tarkoituksena oli saada tietoa koulutusmatkailun erilaisista muodoista, sen rahoituksesta, hyödyistä sekä haasteista. Koulutusmatkailutilaisuuden ja tutkimustulosten perusteella päädyttiin benchmarkkaamaan yhtä koulutusmatkailutilaisuudessa mukana ollutta kaupunkia.

Tutkimustulosten ja benchmarkkauksen pohjalta laadittiin toimintamalli koulutusmatkailun suunnittelun tueksi. Toimintamallissa annetaan työkaluja siihen, kuinka kunta voi alkaa suunnitella omaa tapaansa toteuttaa koulutusmatkailua. Oman kunnan toimintojen kartoitus, hyvä toimintasuunnitelma, perusteellinen pohjatyö ja omien vahvuuksien hyödyntäminen sekä oikeiden yhteistyökumppaneiden löytäminen ovat perusta, jolle koulutusmatkailua voidaan rakentaa.

Abstract

Author(s): Oksanen Tytti & Ylimäki Elina

Title of the Publication: Developing a model for educational travel

Degree Title: Master's Degree Programme in Tourism

Keywords: educational tourism, education export, finnish education system, benchmarking

This thesis was commissioned by the Municipality of Kempele. The aim of the development work was to design an operational model to facilitate planning and implementing educational tourism within the municipality. The theoretical framework of the thesis covers education exports, educational tourism, the Finnish education system and benchmarking.

The thesis consisted of qualitative research using a case study. The research material was collected in several different ways. In the first phase, observations were carried out at a training tourism event in Helsinki. After the training tourism session, an e-mail survey was conducted with eight participants. Our research data was designed to produce knowledge on the different forms of educational tourism, its funding, benefits and challenges. Based on the training tourism event and the results of the research, one of the cities involved in the event was benchmarked.

The outcomes of the study and benchmarking were used to develop an approach to support the design of educational tourism. The model provides the tools that will assist Kempele municipality in planning how to implement educational tourism. Mapping municipal activities, implementing a sound action plan, doing thorough groundwork, focusing on strengths, and finding the right partners form the basis on which educational tourism can be built.

1	Johdanto	1
2	Suomalainen koulutusjärjestelmä, koulutusvienti- ja matkailu	3
2.1	Suomalaisen koulutusjärjestelmän rakenne	3
2.2	Koulutusvienti- ja matkailu	6
2.3	Koulutusvienti Kiinaan.....	9
2.4	Koulutusmatkailu	10
2.4.1	Koulutusmatkailun nykytila.....	11
2.4.2	Koulutusmatkailun trendit ja haasteet	12
2.4.3	Koulutusmatkailun hyödyt ja riskit.....	13
2.4.4	Suomen koulutusmatkailun potentiaali eräissä maissa	14
3	Toimeksiantajan esittely.....	16
3.1	Matkailu Kempeleessä	18
3.2	Kunta kansainvälisessä yhteistyössä	23
3.3	Ystävyyskuntatoiminta	24
4	Tutkimuskysymys- ja menetelmät.....	25
4.1	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	25
4.2	Tapaustutkimus.....	26
4.3	Haastattelu	27
4.4	Kysely.....	28
4.5	Benchmarking	30
5	Tutkimuskyselyn ja- haastattelun tulokset ja johtopäätelmät.....	34
5.1	Koulutusmatkailun järjestämisen taustaa.....	34
5.2	Koulutusmatkailun asiakkaat ja tarjonnan muodot.....	37
5.3	Koulutusmatkailun suunnittelu ja yhteistyö	39
5.4	Kyselyn ja avoimien haastattelujen yhteenveto	44
6	Koulutusmatkailun toiminnan suunnittelu.....	48
6.1	Toiminnan kartoitus	50
6.2	Toimintamalli	54

Pohdinta.....56

Lähteet.....59

LIITTEET

1 Johdanto

Suomi panostaa matkailuun. Suomen matkailutulo vuonna 2016 oli 13,8 mrd. euroa. Suomeen kohdistuva matkailutulo ennustetaan kasvavan vuoteen 2025 jopa 20 mrd. euroa. Suomessa matkailu työllistää noin 140 000 henkilöä ja arvioiden mukaan 2025 sen uskotaan työllistävän jo 180 000 henkilöä. Matkailun edistämiseen kohdennettiin valtion rahoitusta vuonna 2018 15,08 milj. euroa sekä vuonna 2019 16,15 milj. euroa. (Kyyrä, 2018.)

Suomi tunnetaan maailmalla koulutuksen ja oppimisen mallimaana. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä talous- ja työministeriö rahoittavat Education Finland nimistä klusteriohjelmaa, joka tukee koulutuksen tarjoajia heidän kasvuillaan kansainvälisille markkinoille. Koulutusmatkailu on kasvava matkailu muoto. Hallitus on asettanut tavoitteen vuodelle 2025, että Suomi on maa, josta kaikki haluavat oppia. Koulutusjärjestelmiä uudistetaan useissa maissa ja digitaalisuus muuttaa oppimista sekä koulua kaikkialla. Meiltä suomalaisilta halutaan oppia ja Suomen menestyksen kautta olemme saaneet kansainvälisen uuden matkailijatyyppin: Suomen koulutusjärjestelmästä kiinnostuneet matkailijat. (Visit Finland, 2019.)

Koulutusmatkailun järjestäminen perustuu hyvään suunnitteluun. Hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella kasvatetaan tietoisuutta, samalla myös myönteinen mielikuva Suomesta kasvaa. Koulutusmatkailuun toteuttamiseen ei ole selkeitä toimintamalleja tai ohjeita. Koulutusmatkailua tarjoavat kunnat ovat kehittäneet omia, varsin erilaisiakin malleja koulutusmatkailun toteuttamiseen. Tämän työn tarkoituksena on toimintamallin luominen, jonka avulla esimerkiksi Kempeleen kunnassa voidaan aloittaa koulutusmatkailutoiminta.

Tutkimusaineistoa kerätään osallistumalla 16. tammikuuta Helsingissä Business Finlandin järjestämään koulutusmatkailutilaisuuteen, joka pidetään Matkamessut 2020 yhteydessä. Lisäksi tutkimusaineistoa täydennetään sähköpostikyselyllä, niiden kaupunkien ja kuntien edustajille, jotka osallistuivat koulutusmatkailutilaisuuteen. Koulutusmatkailu on kasvava trendi, josta puhutaan paljon, mutta teoretietoa on vähän. Tutkimusaineistosta tarkoituksenamme on saada tietoa koulutusmatkailun erilaisista muodoista, sen rahoituksesta, hyödyistä sekä haasteista.

Työ on tutkimusotteeltaan laadullinen tutkimus ja sen lähestymistapa tapaustutkimus. Teoreettinen viitekehys koostuu suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, varhaiskasvatuksesta yliopistokoulutukseen saakka, koulutusmatkailusta- ja viennistä.

2 Suomalainen koulutusjärjestelmä, koulutusvienti- ja matkailu

Koulutus on tärkeä tavoite maailman kaikissa maissa ja kulttuureissa. Koulutuksen avulla yhteiskunta saa osaamista, tietoisuutta ja henkistä pääomaa. Ilman koulutusta ei ole tulevaisuutta. Siksi Suomi pienenä kansakuntana suuressa maailmassa on koko historiansa ajan panostanut hyvään koulutusjärjestelmään. Kansainväliset Pisa- ja kilpailukykyvertailut ovat tehneet Suomen koulutusjärjestelmästä maailmankuulun: on sanottu, että Suomessa on maailman paras koulutusjärjestelmä. (Haglund 2016, 5.)

Suomen koulutusjärjestelmä kiinnostaa kansainvälisesti. Suomalainen koulutusjärjestelmä on rakennettu niin, että opiskelijat valmistautuvat hyvin jatko-opintoihinsa, tulevaan työhönsä ja elämään yleensä. Suomalaisessa yhteiskunnassa koulutusta arvostetaan ja se on perinteisesti ollut avain parempaan tulevaisuuteen. (Mattila & Silander 2015, 1.)

Suomi komeilee usein tilastojen kärkikahinoissa niin turvallisuutensa, elintasonsa kuin koulutustasonsa ansiosta. Suomen koulutusjärjestelmä ja suomalaisten kouluttautuneisuus on pitkään tunnettu myös maailmalla ja on todella ylpeyden aihe. Useana vuonna Suomen koulutusjärjestelmä on valittu jopa maailman parhaaksi. Monet tutkimukset ovat todenneet suomalaisen peruskoulutusjärjestelmän kansainvälisissä vertailuissa parhaaksi jättäen muiden kehittyneiden maiden koulutuksen taakse. Myös nuorten tietotasoa mittaavat PISA-tutkimukset (Program for International Student Assessment) ovat antaneet suomalaisten kannalta erittäin hyviä tuloksia ja nuorten ovat kansainvälisessä vertailussa maailman huipulla. Sivistystoimen palveluihin kuuluvat muun muassa varhaiskasvatus, peruskoulut, lukiot, ammattiopetus, kirjastot ja nuorisotyö. (Vopla 2020; Sallinen, Majoinen & Salenius 2012, 87.)

2.1 Suomalaisen koulutusjärjestelmän rakenne

Koulutus on Suomessa erittäin tärkeässä asemassa, se on yhteiskunnallinen perusta. Koulutus perustuu tasa-arvoisuuteen ja opiskelun yhteneviin mahdollisuuksiin. Suurin osa koulutuksesta on ilmaista ja näin ollen antaa kaikille samanlaiset mahdollisuudet opiskeluun. Oppiminen on koko elämän mittaista, johtuen muun muassa työelämän muutoksista. Perusopetuksen opetussuunni-

telman peruseriaatteet ovat: koulujen kehittäminen oppimisyhteisöinä, oppimisen ilon ja yhteistyön painottaminen ja oppilaan itsenäisyyden tukeminen oppimisessa ja kouluelämässä. Yhteistyötaitoja kehitetään ilmiö- ja projektioppimisen keinoin, lisäksi teknologia on integroitu kaikkiin oppiaineisiin. Oppilaiden kasvua kohti omien mahdollisuuksien ymmärtämistä ja hyödyntämistä edesautetaan muun muassa seuraavin keinoin; ajattelemisen ja oppimisen oppiminen, kulttuurinen kyvykkyys, vuorovaikutus- ja itseilmaisutaidot, omatoimisuus ja arjen hallinta, monilukutaitoisuus, tietotekniikan monipuolinen hallinta, työelämätaidot ja yrittäjäyys sekä viimeisimpänä osallistumisen ja osallistamisen taidot ja kyky rakentaa kestävää tulevaisuutta. Nämä taidot ja niiden oppiminen otetaan mukaan kaikissa oppiaineissa. (Visit Finland 2018, 74.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä. Alle kouluikäisille lapsille varhaiskasvatusta järjestää kunta yhdessä yksityisten toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatus ei ole maksutonta, mutta siihen vaikuttavat esimerkiksi perheen koko, tulot ja varhaiskasvatukseen käytettävä aika. Opetushallituksen vahvistamat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen sisällön suunnittelua ja toteuttamista sekä toimivat perustana paikallisille varhaiskasvatuksen suunnitelmille. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Ennen peruskoulun alkua lapset siirtyvät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Esiopetuksen tarkoituksena on vahvistaa oppimisen edellytyksiä. Vuodesta 2015 alkaen esiopetus on ollut Suomessa velvoittavaa ja perusopetuksen tapaan maksutonta. Samoin kuin perusopetusikäisen oppilaan huoltajan on esiopetusoppilaan huoltajan vastattava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Opetushallitus ohjeistaa esiopetusta samalla tavoin opetussuunnitelman avulla kuin perusopetustakin. Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman on toiminnan perusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Peruskoulu käsittää vuosiluokat 1–9. Lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Oppivelvollisia ovat kaikki Suomessa vakinaisesti asuvat lapset. Suomalainen perusopetus on maksutonta. Suurin osa suomalaisista koululaisista opiskelee kunnan ylläpitämissä kouluissa, alle 2 prosenttia peruskoululaisista opiskelee yksityisissä kouluissa ja valtion ylläpitämissä kouluissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Peruskoulu on yhteiskunnallinen instituutio ja sen perustehtävä on kasvattaa, edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Lisäksi peruskoulun tehtävänä on edistää oppilaiden kulttuurista osaamista, kulttuuriperinnön arvostamista ja auttaa oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja -pääoman rakentamisessa. Peruskoulun tehtävä on kasvattaa lapsista täysivaltaisia yhteiskunnan jäseniä ja luoda pohjaa oppilaiden jatko-opintoja varten, esimerkiksi lukioon tai ammatilliseen koulutukseen. (Johnson 2000, 13.)

Peruskoulun jälkeen seuraa toisen asteen koulutus; lukiokoulutus ja ammatillisen koulutus. Lukiossa opiskellaan yleissivistäviä aineita ja suoritetaan ylioppilastutkinto, joka ei anna ammatillista pätevyyttä. Ylioppilastutkinto on valtakunnallinen, kaikille oppilaille samanlainen ja samanaikainen. Lukion käyneet hakeutuvat jatko-opintoihin yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin tai ammatilliseen koulutukseen. Ammatillisen koulutuksen tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisissa perustutkinnoissa saadaan alalla vaadittavat perustaidot. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot mahdollistavat osaamisen kehittämisen työuran eri vaiheissa. Ammatillista koulutusta voidaan järjestää oppilaitosten lisäksi esimerkiksi työpaikoilla oppi- ja koulutusopimuksella ja eri tavoin hankittua osaamista tunnustetaan mahdollisuuksien mukaan osaksi opintoja. Koulutukseen voivat hakeutua sekä nuoret että aikuiset. Ammatillisen tutkinnon suorittaneilla on kelpoisuus hakea jatko-opintoihin ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Korkeakouluopiskelu tarkoittaa opiskelua yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Yliopistokoulutus keskittyy tieteelliseen tutkimukseen, kun taas ammattikorkeakouluissa opetus ja opiskelu ovat enemmän käytännönläheistä ja suuntautuvat enemmän työelämän tarpeisiin. Yliopistoissa eli tiede- ja taidekorkeakouluissa voi suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä jatkotutkintoja, joita ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon edellytyksenä on ammattikorkeakoulututkinto tai muu soveltuva tutkinto sekä vähintään kolmen vuoden työkokemus aiemman tutkinnon suorittamisen jälkeen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Elinikäinen oppiminen on sitä, että ihminen kykenee oppimaan jatkuvasti uutta ja täydentää osaamistaan koko elämänsä ajan. Kaikkea ei tarvitse opiskella peruskoulussa, toisen asteen oppilaitoksissa tai korkeakouluissa. Tarve kykyyn uudistua ja omaksua uusia asioita lisääntyy työelämän

jatkuvässä muutoksessa. Suurin osa oppilaitoksista tarjoaa opiskelumahdollisuuksia nuorten lisäksi aikuisille. Aikuisille tarjotaan muun muassa tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta. Aikuiskoulutusta järjestää maassamme yli 1000 oppilaitosta: aikuislukiot, ammatilliset oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, aikuiskoulutuskeskukset, kansalais- ja työväenopistot, yliopistot ja kesäyliopistot. Tutkintoon johtava aikuiskoulutus on samalla tavalla maksutonta kuin nuorille tarjottava vastaava opetus. Valtaosa muusta aikuiskoulutuksesta, kuten esimerkiksi täydennyskoulutus, voi olla kokonaan tai osittain maksullista. Myös vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. (Sallinen ym. 2012, 106.)

Yksi kunnan tehtävistä on järjestää asukkaille mahdollisuus saada erilaisia harrastuksia tukevaa opetusta eri taiteen aloilla. Harrastuksia tukevan opetuksen tarkoituksena on syventää ja täydentää peruskoulun taidekasvatusta ja luoda edellytyksiä taiteen ammatillisiin opintoihin. (Sallinen ym. 2012, 107.)

Ensisijaisesti lapsille ja nuorille suunnattu taiteen perusopetus on vapaaehtoista, tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää. Sitä voidaan järjestää eri taiteenaloilla kunnan oman harkinnan mukaan. Kunta voi järjestää taiteen perusopetusta joko itse tai hankkimalla palvelut yksityiseltä yhteisöltä tai säätiöltä. (Sallinen ym. 2012, 107.)

2.2 Koulutusvienti- ja matkailu

Maailmalla koulutusviennin kilpailu on kovaa. Koulutusvienti onkin miljarditoimintaa. Suomeen nähden monilla mailla on usean vuosikymmenen etumatka koulutusviennissä, mutta Suomen koulutusvienti on kovassa kasvussa. Suomen kilpailuedut ovat laadukas ja edistyksellinen koulutus, hyvät oppimistulokset sekä pedagogisen ja digitaalisen osaamisen yhdistäminen. Koulutusviennin kasvulla on suuri merkitys myös koulutusmatkailuun: Yhä useammat tahot haluavat tulla kädestä pitäen tutustumaan maahan, joka on koulutuksen 'supervalta'. (Tuomi 2018, 11.)

Suomi tunnetaan maailmalla korkean osaamisen ja hyvien oppimistuloksien maana. Suomi on tähän mennessä toiminut koulutuksen ja osaamisen esimerkkinä monelle muulle maalle ja siitä syystä Suomen koulutusviennille on kysyntää maailmalla. Osaamisella ja koulutuksella voidaan

lisätä kansalaisten hyvinvointia, työelämän kilpailukykyä ja muiden osaamisintensiivisten alojen esimerkiksi vesi-, metsä-, kaivos- ja terveysala. Suomi on maa, jossa halutaan jatkuvasti oppia uutta. Koulutusvienti on kaupallista toimintaa, jossa menestyminen edellyttää toisaalta jo kertyneen korkean osaamisemme ja kokemuksen hyödyntämistä sekä tuotteistamista, mutta myös uutta ajattelua unohtamatta. Koulutusvienniksi luetaan kaikki koulutukseen, koulutusjärjestelmään tai osaamisen siirtoon pohjautuva liiketoiminta, josta muotoillusta tuotteesta tai palvelusta ulkomaalainen taho maksaa. Kansainvälisen koulutusviennin onnistuminen edellyttää kysyntää vastaavan koulutuksen tarjontaa sekä markkinointia maksukykyisissä kohdemaissa ja osana markkuvatyötä. Koulutusvienti on kansainvälisen liikkuvuuden muoto, joka on markkinaperustaista, mutta jossa asiat, ihmiset, tieto ja/tai palvelut tavalla tai toisella liikkuvat yli kansallisten rajojen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 2-3, 16.)

Koulutusvienti suuntautuu useaan maahan kuten esimerkiksi Kiinaan, Yhdysvaltoihin, Venäjälle, Intiaan sekä Persianlahden alueelle. Vuonna 2017 Suomen koulutusviennin kokonaisarvo oli 300 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 koulutusviennin arvio oli 350 miljoonaa. Arvio perustuu Education Finland keräämiin tietoihin sadasta suomalaisesta koulutusvientiyrityksestä. Suomessa Education Finland- ohjelma tarjoaa yrityksille, koulutuksen järjestäjille ja muille koulutusviennin toimijoille tietoa uusista liiketoimintamahdollisuuksista, järjestää koulutusta, kehittää vientiosaimista ja tekee suomalaista koulutusjärjestelmää näkyväksi maailmalla. Education Finland- kasvuhjelmaa koordinoi Opetushallitus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 2-3, 16; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018; Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys 2017.)

Taulukko 1. Suomalainen koulutusvientitoiminta (Juusola & Nokkala 2019, 8.)

Ulkomailta Suomeen		Suomesta ulkomaille	
Yksittäiset henkilöt	Ryhmät	Yhteistoteutukset	Itsenäiset toteutukset
Lukuvuosimaksullisissa ohjelmissa opiskelevat opiskelijat	Opiskelijaryhmät räätälöidyissä opintokokonaisuuksissa	Tutkintoon johtamat otat räätälöidyt opintokokonaisuudet (pedagogiset koulutukset yms.)	Digitaaliset sovellukset
	Kouluvierailut/ "kouluturismi"	Tutkintoon johtavat koulutukset	Franchising-mallit
		Koulutusjärjestelmien kehittäminen	
		Kumppanuuskoulut	

Taulukossa 1. Juusola & Nokkala (2019) ovat koonneet koulutustoiminnan moninaisuutta erilaisia esimerkkejä toteuttaa koulutusvientiä. Koulutusvientitoimintoja ovat esimerkiksi lukuvuosimaksulliset koulutusohjelmat, erilaiset tilauskokoukset ja yhteistyössä ulkomaalaisten partnereiden kanssa suunnitellut muut kokonaisuudet. (Opetushallitus 2019:11, 8.)

Taulukko 2. Koulutusvienti sektoreittain (Autere & Kuokkanen 2019, 4.)

Vastaajaorganisaation sektori	€ (MEUR) 2017	kasvu % vrt. 2016
Yliopisto	8,2	64 %
Ammattikorkeakoulu	4,1	37 %
Ammatillinen koulutus	1,7	52 %
Työelämälle suunnattu koulutuspalvelu (yksityiset)	6,5	4000 %
Varhaiskasvatus	0,76	171 %
Perusopetuksen kehittäminen ml. koulukonseptit	11,3	0 %
Koulutusteknologia	3,7	47 %
Koulutus & konsultointi	1,8	22 %
Kustannustoiminta ja oppisisällöt	268	14 %
Oppimisympäristö	4,0	176 %
Koulutusmatkailu	0,84	271 %
Yhteensä	310	16 %

Taulukossa (2) on kuvattu koulutusviennin sektoreita ja niiden kasvua vuosina 2016-2017. Koulutusvienti on kasvanut kaikilla sektoreilla, paitsi perusopetuksen kehittämisen mukaan lukien koulukonseptit. Eniten kasvua on tapahtunut työelämälle suunnatuissa koulutuspalveluissa, jopa 4000 prosentin kasvua. Toiseksi eniten kasvua on ollut koulutusmatkailussa 271 prosenttia. (Autere & Kuokkanen 2019.)

Koulutusvienti kasvattaa henkilöstön osaamista ja synnyttää uusia toimintamalleja, mikä hyödyttää koulujen kehittymistä. Koulutusvienti kasvattaa myynnin ja markkinoinnin, sopimusjuridiikan, kielitaidon osaamista sekä voi toimia herättäjänä myös isoille muutoksille kuten artikkelimme aiheen digitalisaation kehittämiseksi. Myös osallistuvien opettajien uramahdollisuudet kasvavat uuden osaamisen ja kokemuksen myötä. Koulutusvienti voi kasvattaa näkyvyyttä ja vetovoimaa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Koulutusviennin kasvu tarjoaa mahdollisuuksia osaami-

sen kehittymiseen, mutta onnistuakseen se myös edellyttää osaamista ja omaa paikkaa korkeakoulun eri tehtävien joukossa. Digitaalisuuden tuomat mahdollisuudet opetuksen koulutusviennille ovat suuret ja sen hyödyntäminen ensiarvoisen tärkeää Suomen kilpailukyvyyn säilyttämiseksi. (Laivola & Marstio 2018.)

2.3 Koulutusvientä Kiinaan

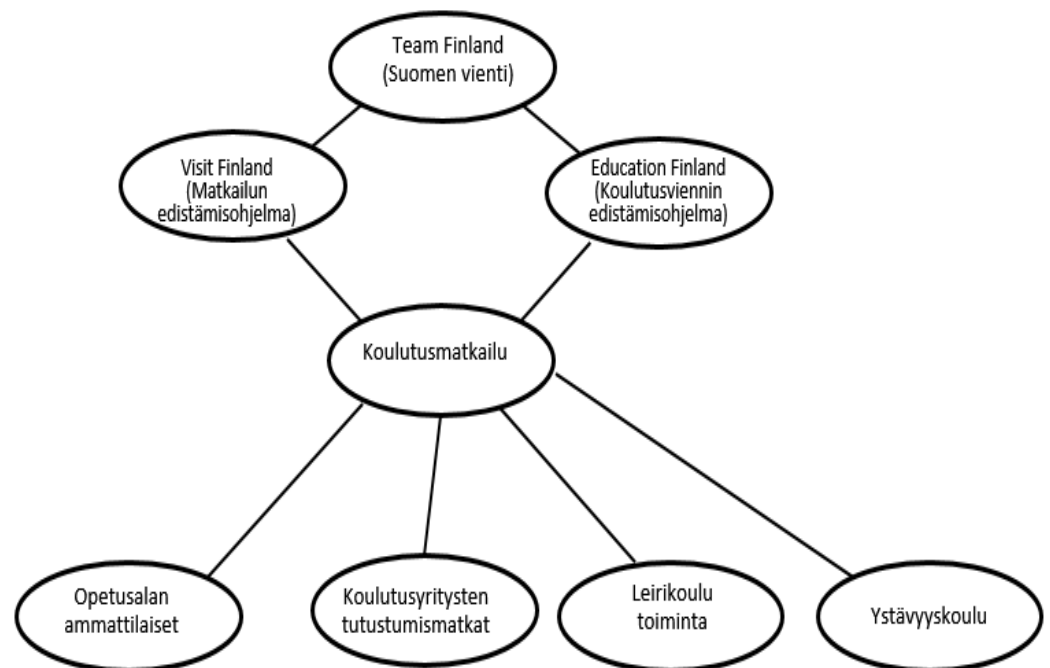
Suomi on maineeltaan kokoonsa nähden näkyvä ja houkutteleva toimija Kiinan kilpailuilla koulutusmarkkinoilla. Kiinan keskushallinto ja tavalliset ihmiset tiedostavat, että koulutuksen taso ja pedagogiset menetelmät eivät ole samalla tasolla, kuin kehittyneissä maissa. Kiinalainen heikko sosiaaliturva ja perinne kannustavat vanhempia sijoittamaan lapsien koulutukseen jo lastentarhasta lähtien. Kiinassa tiedostetaan, että koulutuksen laatua ja määrää tulee kehittää. Kiinassa on 35 miljoonaa korkeakouluopiskelijaa, jotka täydentävät opintojaan ulkomailla. Vuonna 2017 yli 604 000 nuorta kiinalaista hakeutui ulkomaille opiskelemaan. Suomella ja suomalaisella koulutusjärjestelmällä on hyvä maine Kiinassa. Suomi on angloamerikkalaisten maiden jälkeen maineeltaan ehkä seuraavaksi houkuttelevin koulutuksen tarjoaja Kiinassa. (Nojonen 2018, 2-4.)

Kiinan ja Suomen kouluyhteistyö on vilkasta ja monimuotoista kaikilla koulutuksen asteilla. Usealla suomalaisella korkeakoululla on pitkäaikaisia kumppanuuksia kiinalaisten yliopistojen kanssa koulutus- ja tutkimusyhteistyön merkeissä. Myös suomalaiset korkeakoulut ja muut toimijat ovat aktiivisesti kehittämässä koulutusvientä erityisesti Kiinaan. (Suomen Suurlähetystö, Peking 2019.)

Tutkimuksen mukaan suomalaisessa korkeakouluissa opiskeli vuonna 2017 yli 1600 kiinalaista tutkinto-opiskelijaa sekä 1083 yliopisto-opiskelijaa. Suomeen on syntynyt kiinalaisia tutkimusyksiköjä yliopistoihin. Opetushallinnon mukaan kiinalaisia kiinnostaa eniten tekniikka ja kauppa. Kiinalaisen lähtökohtana on, että jokainen sijoitusopiskeluun tuo kotiin enemmän rahaa tai muuta hyötyä kuin alkuperäinen summa. (Kuikka 2019.)

2.4 Koulutusmatkailu

Suomalainen koulujärjestelmä ja opetussuunnitelma on kansainvälisesti tunnettu ja tunnustettu maailmalla. Tämä tunnettuus on rakentunut PISA-tutkimusmenestyksemme varaan. Koulutusmatkailu on tuonut Suomeen uuden kansainvälisen matkailijatyyppin, jotka ovat kiinnostuneet koulutusjärjestelmästä. He ovat henkilöitä, jotka haluavat tulla Suomeen kokeilemaan suomalaista opetustapaa käytännössä. Heidän mielenkiintonsa kohdistuu johonkin tiettyyn erityisvahvuuteen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä, kuten tekemällä - ja ilmiömäinen oppiminen tai luonnon hyödyntäminen oppimisympäristönä. Koulutusmatkakokonaisuuden toteuttaminen vaatii tyypillisesti julkisen sekä yksityisen sektorin, ja lisäksi koulutus- että matkailutoimijoiden yhteistyötä. Koulutusmatkailutuote tulisi olla selkeä, kotimaisiin ja paikallisiin ainutlaatuisiin vahvuuksiin perustuva fokus, jotta ne houkuttelevat asiakasryhmiä. Koulutusmatkailu on osa koulutusvientä. (Lind 2018, 5.)

Kuva 1. Koulutusmatkailun kenttä (Peltola & Turunen 2019, 8.)

Kuvassa (1) Team Finland -verkosto on vuonna 2011 hallitusohjelman toimintamalli, joka edistää Suomen ja suomalaisten yritysten menestymistä maailmalla. Visit Finland tukee yritysten kansainvälistymistä, kehittää Suomen matkailubrändiä sekä kerää erilaista matkailutietoa esimerkiksi hotelliyöpymisistä tai matkailijoista analysoimalla niitä. Education Finland on kasvuohjelma, jota koordinoi opetushallitus. Education Finland tarjoaa yrityksille, koulutuksen järjestäjille ja muille koulutusviennin toimijoille erilaisia koulutuksia, kehittää vientiosaamista sekä markkinoi suomalaista koulujärjestelmää maailmalle. Koulutusmatkailun segmenttejä on useita. Koulutusmatkailun segmentit koostuvat koulutusyritysten tutustumismatkoista, opetusalan henkilöstön vierailuista, ystävyyskoulu yhteistyötä sekä leirikoulutoiminnasta. Suomalainen koulujärjestelmään kiinnostaa erityisesti kiinalaisia. Kiinalaiset saapuvat usein Suomeen ystävyyskoulu yhteistyön ansiosta. (Peltola & Turunen 2019, 8.)

Opetushenkilöstön vierailijat ovat koulutusalanammattilaisia, jotka matkustavat tutustuakseen suomen koulutusjärjestelmään. Heitä kiinnostaa suomalaisessa koulutuksessa ilmiömainen oppiminen sekä luonnon hyödyntäminen oppimisympäristönä. (Visit Finland 2020, 3.)

Yhteistyö ystävyyskoulujen välillä on kahden eri maissa sijaitsevan koulujen välistä yhteistyösuhdetta. Ystävyyskoulut pitävät yhteyttä toisiinsa, järjestävät yhteistä opetusta, luokkaretkiä sekä muuta toimintaa. Ystävyyskoulutoiminnan tavoitteena on kulttuurisen ymmärryksen lisääminen sekä kansainvälistyminen. (Jyväskylän yliopisto 2012.)

Leirinkoulutoiminta on yhdistelmä leiri- ja kouluelämään, jossa tieto hankitaan suoraan opetuskohteesta. Opetus tapahtuu luonnossa tutustuen uudenlaiseen ympäristöön. Leirikoulu liittyy opetussuunnitelman toteuttamiseen. Leirikoulun toteuttamistapoja voivat olla esimerkiksi, teemaleirikoulu, joka rakentuu tietyn aihekokonaisuuden ympärille. Kohdeleirikoulussa toteutetaan tiettyssä kohteessa/ympäristössä sen mahdollisuuksia. Liikkuvassa leirikoulussa siirrytään paikakunnalta toiselle. Vaellusleirikoulu on vaativa, johon liittyy luonnossa liikkuminen. (Lempäälä 2016, 6-7.)

2.4.1 Koulutusmatkailun nykytila

Matkamessuilla järjestettävässä Missä mennään koulutusmatkailu-tilaisuudessa esiin nostettiin muun muassa, että koulutusmatkailussa on havaittu liiketoimintamahdollisuus, joka näin ollen on

tuonut Suomeen uusia toimijoita alalle, koulutusmatkailun kilpailu kovenee sekä yhteistyömallit ovat alkaneet hahmottua verkostojen välillä. Koulutusmatkailijoiden määrä kasvaa vuosi vuodelta. (Anttila 2020.)

Taulukko 3. Suomeen tulleet koulutusmatkailijat vuonna 2019 (Anttila 2020.)

Kiina + Hong Kong	4701
Muut/ määrittelemättömät maat	1134
Englanti	177
Ranska	52

Taulukossa 3 on koottu Suomeen tulleita leirikoululaisia sekä aikuisopiskelijoita vuonna 2019, joita matkailualan yritykset ovat Visit Finlandin tietoon ilmoittaneet. Koulutusmatkailun suurin asiakasryhmä tulee Kiinasta ja Hong Kongista 4701 henkilöä, kun vastaavasti muiden maiden osuus on vain 1363. (Anttila 2020.)

2.4.2 Koulutusmatkailun trendit ja haasteet

Koulutusmatkailun trendeissä nousee selkeästi esiin tekemällä oppiminen sekä ilmiöpohjainen oppiminen. Ilmiöpohjaisella opetuksella ja oppimisella tarkoitetaan useimmiten oppiainerajoja rikkovaa, tutkivaa otetta oppimiseen. Lähtökohtana ovat kokonaisvaltaiset, todellisen maailman ilmiöt, joita tarkastellaan kokonaisina, aidossa kontekstissa. Lisäksi koulutusmatkailun trendeissä korostuu kiinnostus Steam- aloihin (science, technology, engineering, arts and mathematics.) (Anttila 2020; Opetushallitus 2020.)

Koulutusmatkailun haasteina ovat ystävyyskoulujen löytäminen Suomesta. Koulutusmatkailu nähdään, että se vie koulujen resursseja vierailijaryhmien vastaanottamiseen. Kotimajoitusten saavuus ei vastaa sen kysyntään. Sekä koulutusmatkailun hinnoittelu. Jokainen koulutusmatkailun toteuttaja hinnoittelee oman tarjontansa. Koulutusmatkailun kysyntää on paljon koulujemme kesäloma-aikoina. Kohtaako tarjonta kysyntää? (Anttila 2020.)

2.4.3 Koulutusmatkailun hyödyt ja riskit

Koulutusmatkat rakentavat myönteistä mielikuvaa sekä tietoisuutta Suomesta, matkailun sekä koulutuksen näkökulmasta. Koulutusmatkailun nähdään tarjoavan arvokkaita oppimiskokemuksia. Koulutusmatkailun hyödyt julkiselle sektorille ovat opetusviennin arvon kasvu, tunnettavuuden lisääntyminen, koulutusvientikokemuksen sekä kansainvälisten yhteistyön lisääntyminen ja verkostointi. Yhteiskunnalle koulutusmatkailusta on taloudellista hyvinvointia, matkailutulojen kasvua, uusien ammattialojen syntyä, heijastusvaikutukset muun matkailun kasvuun sekä Suomen asemoituminen tiiviimmin koulutuksen ja kasvatuksen edelläkävijäksi. Matkailuyrityksille koulutusmatkailu tuo kannattavuuden parantumista, liikevaihdon lisääntymistä, kokemuksen kasvua ja kansainvälistymistä. Koulutusmatkailu avaa ovia koulutusvientiin. Koulutusmatkailu voi uudessa matkailukohteessa käynnistää tunnesiteen luomisen, vierailu koulussa voi olla alku ystäväyhdelle ja vierailut voivat käynnistää yhteistyötä ja yhteyksiä maiden välille. Koulutusmatkailun riskien hallinnassa asiantuntijat korostavat huolellisen suunnittelun merkitystä, koska riskien koetaan liittyvän pitkän aikavälin liiketoimintatavoitteisiin. (Visit Finland 2018, 54-63.)

Kansainväliset asiantuntijat kokevat vierailun mahdollisuutena saada arvokkaita oppimiskokemuksia, jonka vuoksi he ovat valmiita myös maksamaan siitä. Kiinaan suuntautuvassa koulutusmatkailussa on paljon potentiaalia, mutta se on vielä pientä. Pidemmällä aikavälillä ystävyyskoululuohjelmat tuovat hyötyjä talouteen. Ryhmät usein pysyvät samalla maantieteellisellä alueella pidempään ja näin ollen kerryttävät taloudellista hyvinvointia matkailutulon muodossa. Koulutusmatkailun ja vapaa-ajan matkailun merkittävä ero on viipymän pituus. Kiinalaiset matkailijat viiptyvät tyypillisesti enimmillään kaksi yötä yhdessä kohteessa, mutta matkakohteeseen tunnesiteen synnyttyä, he ovat valmiita käyttämään rahaa enemmän. Leirikouluryhmät viiptyvät Suomessa usein jopa kaksi viikkoa ja pysyttelevät yhdessä paikassa pidempään. (Toivanen & Wu 2018, 57.)

Suomalaiselle matkailualalle leirikoulut ovat hyödyllisiä, sillä ne tuovat lapsia vähemmän tunnetuuhinkin matkailukohteisiin. Kun vapaa-ajan matkailijat hakeutuvat tunnetuihin kohteisiin, niin leirikouluja ja koulutusalan ammattilaisia ohjaa opetuksellinen sisältö. Suomessa on kansainväliselle yleisölle paljon koulutukselliselta kannalta tuntemattomia kuntia/kaupunkeja, jotka tarjoavat pedagogista ohjelmaa lapsille sekä mielenkiintoisia kokemuksia koulutukselliselta kannalta. (Dong 2018, 61.)

Kempeleen kunnan koulutusmatkailun pääasialliset kohderyhmät ovat Kiina, Japani ja Keski-Eurooppa. Tällä hetkellä suurin kiinnostus Suomea kohtaan on Kiinasta tulevilla matkailijoilla, tarpeet ja toiveet koulutusmatkailun osalta ovat kuitenkin kaikilla samat; halu tutustua suomalaiseen koulutusjärjestelmään, toiminnalliseen oppimiseen ja avoimiin oppimisympäristöihin.

Maailmanlaajuiset kriisit ovat suuria uhkia taloudellisesti, erityisesti matkailuelinkeinolle esimerkiksi kevät talvella 2020 korona virusepidemia määriteltiin pandemiaksi ja aiheutti erittäin suuria ongelmia matkailussa maailman laajuisesti. Muun matkailun hiipumisen tavoin myös koulutusmatkailun kysyntä romahti. Vastaavanlaiset maailmanlaajuiset ongelmat ovat suuria riskejä matkailulle.

2.4.4 Suomen koulutusmatkailun potentiaali eräissä maissa

Etelä- Korealaisia kiinnostavat digilisaatio ja luovuus. Etelä-Koreassa hallitus ajaa peruskouluopetuksen uudistusta tavoitteenaan lisätä luovuutta ja omaa ajattelua perinteiseen opetukseen. Opetuksen digitalisoiduttua kovaa vauhtia esimerkiksi ohjelmointi on tulossa pakolliseksi oppiaineeksi jokaiseen kouluun vuonna 2018. Etelä-Korean hallituksen yksi keihäänkärkihankkeista on ammatillisen opetuksen uudistaminen. (Visit Finland 2018, 33.)

Japanissa ollaan kiinnostuneita koulutusmatkailusta, erityisesti leirikouluista. Suomessa japanilaiset turistit ovat tuttu näky, mutta koulutusmatkailun osalta yhteistyö on vasta alkamassa. Leirikoulu on uusi ilmiö Japanissa. Japanilaisvanhemmat etsivät lapsilleen kansainvälisiä kokemismahdollisuuksia kesälomien aikaan, jonka vuoksi liiketoiminta kasvaa lähitulevaisuudessa. (Noto 2018, 35.)

Japanissa Suomella on hyvä tunnettavuus ja samat syyt, joiden ansiosta Suomeen tullaan, pätevät myös koulutusmatkailuun. Isoilla japanilaisilla matkatoimistoilla on osastot, jotka myyvät koulutusmatkoja ja ne pystyvät vastaamaan kasvavaan kiinnostukseen.

”Suomi on Japanista katsoen lähin Euroopan kohde ja Finnairilla ja Japan Airlinesilla on kattava lentoverkosto Helsinkiin. Japanilaiset pitävät suomalaisia ystävällisinä. Maa tun-

netaan neljästä rikkaasta vuodenajasta eikä luonnonkatastrofeja tarvitse pelätä. Kun tähän lisätään koulutuksen hyvä maine, kasvupotentiaalille on hyvä perusta” (Noto 2018, 35.)

Luontoseikkailusta sekä kulttuurin rikastuttamisesta on kysyntää Intiassa. Intiassa Suomi tunnetaan maailman parhaisiin lukeutuvasta koulutusjärjestelmästä. Arvossa pidetään jokaisen lapsen yhtäläistä mahdollisuutta koulutukseen, ja sitä, että kaikki lapset perheen tulotasosta ja taustasta riippumatta käyvät samoja kouluja. Koulutusmatkailu on Intiassa järjestäytynyt toimiala, jolla toimii ammattimaisia matkanjärjestäjiä. Koulutusvierailuja on Intiasta Suomeen toteutettu jo jonkin verran. Suomessa on vieraillut Delhin Deputy Chief Minister Manish Sisodia kahteen otteeseen. Vierailujen tavoitteena on ollut ymmärtää suomalaista koulutusjärjestelmää paremmin ja selvittää, miten samankaltaista kulttuuria voisi viedä intialaisiin julkisiin kouluihin. Keskustelu Intiassa on käynnistynyt siis poliittisellakin tasolla. (Visit Finland 2018, 37.)

”Kiinnostusta on Intiassa sellaisiin matkoihin ja matkaohjelmiin, jotka painottuvat suomalaisen koulutusjärjestelmän ymmärtämiseen, on suurta Intiassa. Kysyntä kohdistuu syvällisempiin kouluttajien ja opettajien koulutusohjelmiin, joissa on tiedekunta- ja kouluvierailuja, koska Suomen ensiluokkaisesta järjestelmästä uskotaan löytyvän paljon näkökulmia Intian järjestelmän kehittämiseen. Kiinnostavia, uusia teemoja on paljon; esimerkiksi luonto, seikkailu, hyvinvointi ja oppimiseen liittyvät uudet teknologiat ja pelit. Intiassa huomion keskipisteeseen ovat nousseet myös oppisopimuskoulutus, osaamisen kehittäminen ja tiedonvaihto.” (Kalsi 2018, 37.)

Persianlahdella on keskitytty innovaatioihin. Persianlahden alueen jokainen maa on luonut oman kansallisen visionsa, joita yhdistää suunta kohti innovaatioyhteiskuntaa. Koulutus on nostettu näissä muutoksissa merkittävään rooliin. Tämän vuoksi Persianlahden alueen maat ovat kääntäneet katseensa kohti Suomea, koska Suomella on vahva maine innovaatioyhteiskuntana, jonka pohjan on luonut koulutuksen rakenne. (Visit Finland 2018, 38.)

3 Toimeksiantajan esittely

Kempele on perustettu vuonna 1867. Kempeleen kunta sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa, joka kuuluu Oulun seutukuntaan. Kempeleen naapurikunnat ovat Oulu, Liminka ja Tyrnävä. Kempele sijaitsee 13 kilometrin päässä Oulusta. Vuonna 1940 kunnassa oli 1747 asukasta ja vuonna 2013 asukkaita oli jo yli 16 000. Tällä hetkellä kunnassa asuu noin 18 000 asukasta. Kempeleessä toimii viisi peruskoulua. Ketolanperä-, Santamäen-, Kirkonkylän-, Ylikylän- ja Linnakan-kaan koulut. Lisäksi kunnassa toimii lukio, jossa vuosittain aloittaa noin 120 opiskelijaa.

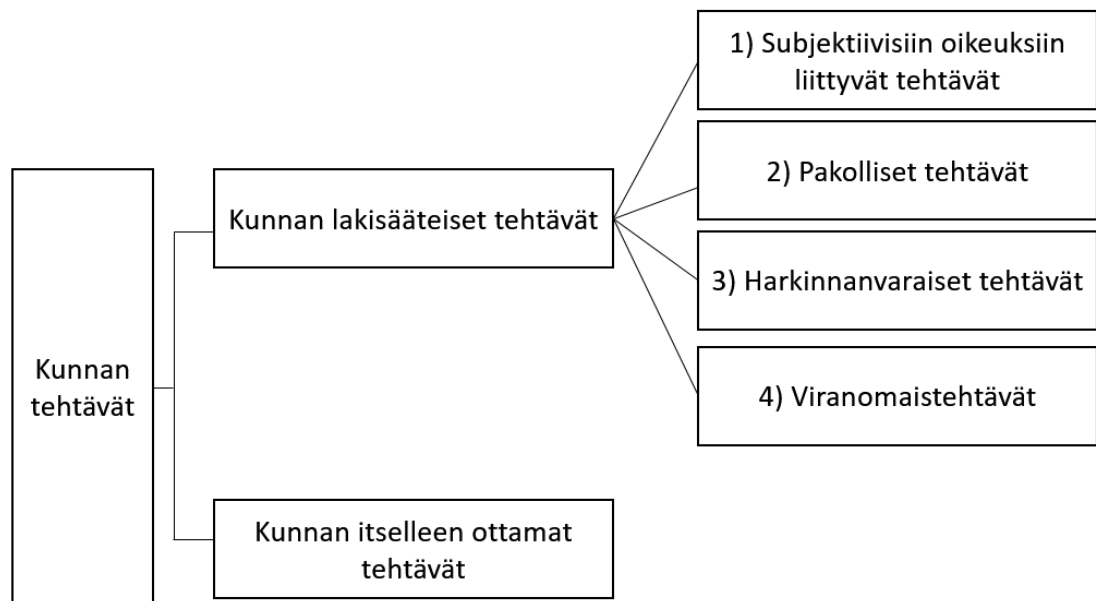
Kempele pähkinänkuoressa:

- Kunnassa toimii 4 majoitusliikettä.
- Kauppakeskus Zeppelin.
- Suomen pienin laskettelu/hiihtokeskus Köykkyri.
- Oulun seudun pisimmät kuntoportaat sijaitsevat Köykkyrissä. Askelmia 150.
- 2 virallista uimarantaa, Ouluntullin Kalliomonttu sekä Juurussuon Muorunkijärvi.
- 1 merenrantakohde Vihiluoto, jota kutsutaan merelliseksi keitaaksi.
- 2 superpesisjoukkuetta, Kempeleen Kirin naiset ja miehet
- Kempeleen rajalta vain 4 km Oulun lentoasemalle.
- Rautatieasema, jossa matkustajaliikenne loppui toukokuussa vuonna 1990, mutta otettiin uudelleen käyttöön kesäkuussa 2016.
- Suomen vetovoimaisin kunta suhteellisella väestön lisäyksellä tarkasteltuna. Verovoimana kunnan sijainti sekä palvelut.
- Suomessa matalimmat asumiskustannukset omakotiasumisessa.
- 116 uutta yritystä vuodessa
- 75,1 % työllisyysaste

(Kempele 2019.)

Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan. Kuntalain 2§ mukaan kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa ja sille laissa säädetyt tehtävät. Kunnille voidaan antaa uusia tehtäviä ja velvollisuuksia tai ottaa pois tehtäviä ja oikeuksia vain säätämällä siitä lailla. Työnjako valtion ja kuntien kesken määräytyy siten, että valtio huolehtii peruspalveluihin liittyvästä lainsäädännöstä sekä tulonsiirroista ja kunnat vastaavat palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta käytännössä. (Sallinen ym. 2012, 87.)

Perinteisen sektorijaottelun mukaan kunnat vastaavat sivistystoimen, terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista sekä järjestävät vesi-, jäte-, ympäristö- ja usein myös energiahuollon palvelut. (Sallinen ym. 2012, 87.)

Kuva 2. Kunnan tehtävien jaottelu. (Sallinen ym. 2012, 88.)

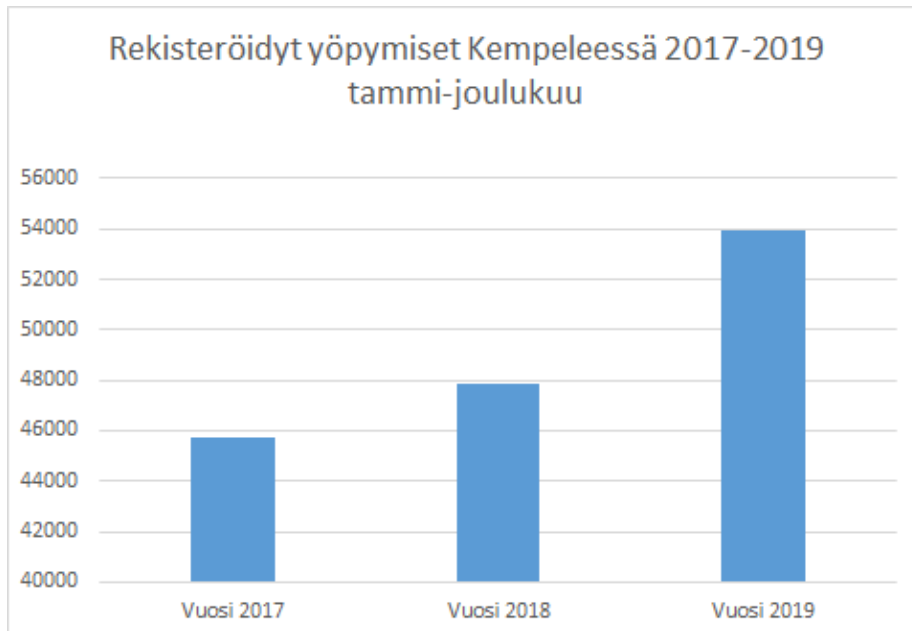
Kunnan tehtävät jaotellaan lakisäätteisiin ja kunnan itselleen ottamiin tehtäviin. Lakisäätteisillä tehtävillä tarkoitetaan tehtäviä, jotka on säädetty kunnan velvollisuudeksi erityislainsäädännössä. Kunnan itselleen ottamilla tehtävillä tarkoitetaan niitä kunnan tehtäviä, jotka ovat kunnalle täysin vapaaehtoisia. (Sallinen ym. 2012, 88.) Kunnan itselleen ottamat tehtävät täydentävät lakisäätteisiä tehtäviä ja edistävät kunnan alueen kehitystä ja elinvoimaisuutta. Kunta ei voi kuitenkaan ottaa hoitaakseen valtiolle kuuluvia tehtäviä eikä harjoittaa puhdasta kaupallista tai teollista toi-

mintaa. Itselleen ottamalla tehtävillä on tavoiteltava asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä ja kunnan yleistä etua, kuten esimerkiksi työllisyyden ja elinkeinotoiminnan edistämistä. Näitä vapaaehtoisia tehtäviä ovat myös muun muassa elinkeinoelämän edistäminen, yhdistysten ja vapaan kansalaistoiminnan tukeminen, ystävyyskuntatoiminta, puoluetuki, energiahuolto sekä tietoverkkojen rakentaminen ja ylläpito. Kuntalaisia on kohdeltava näiden tehtävien yhteydessä yhdenvertaisesti. Itselleen ottamat tehtävät kunta rahoittaa itse. (Sallinen ym. 2012, 89.)

3.1 Matkailu Kempeleessä

Visitkempeleen (2019) verkkosivuilla mainostetaan Kempelettä näin:

”Kempele on nuorekas ja ketterä kunta, jossa kaupunki ja maaseutu kohtaavat ihastuttavalla tavalla. Kauppakeskus Zeppelin sijaitsee Honkasen alueella Kempeleessä. Alueelta löytyy liikunnan, kuntoutuksen sekä hyvinvoinnin palveluita. Tapahtumien järjestäminen onnistuu tapahtumakeskus Zemppi Arenalla. Alueelta löytyy Köykkyrin virkistys- ja hiihtokeskus, jossa kesäaikaan toimivat seudun pisimmät kuntoportaat sekä lenkkeilypolut pientä laskettelurinnettä unohtamatta. Merellinen keidas löytyy Vihiluodosta. Vihiluodossa sijaitsee uimaranta, pienvenesatama, beachvolley-kenttä, esteetön luontopolku, lintutorni ja grillipaikka meren äärellä, seitsemän lähtöpaikkainen frisbeegolfrata sekä skeittiramppi. Talvella Vihiluodossa on retkiluistelureitti sekä hiihtolatuja, joita kyläyhdistys ylläpitää ja kehittää. Alueella sijaitsee myös Finlandia Airport Oulu hotelli meren rannalla. Kirkkotiellä, lähellä keskustan tuntumaan sijaitsee Kotiseutumuseo. Kotiseutumuseossa on perinteinen 1800-luvun pohjoispohjalainen pihapiiri, jonka rakennukset edustavat eri aikakausia. Pihapiirissä sijaitsee erikoisuutena asevelitalo sekä turpasmökki. Museolla järjestetään kesäaikaan elävän musiikin tapahtumia ja kesäteatteria sekä vanhan ajan viikot ja juhannusjuhla. Talvisaikaan museolla pidetään vanhan ajan joulumarkkinat sekä kutsutaan ryhmiä kokemaan perinteistä suomalaista joulua ja kuulemaan joulun vieton historiasta.” (Visitkempele 2019.)

Kuva 3. Rekisteröidyt yöpymiset Kempeleessä. (Kempeleen kunta, 2019)

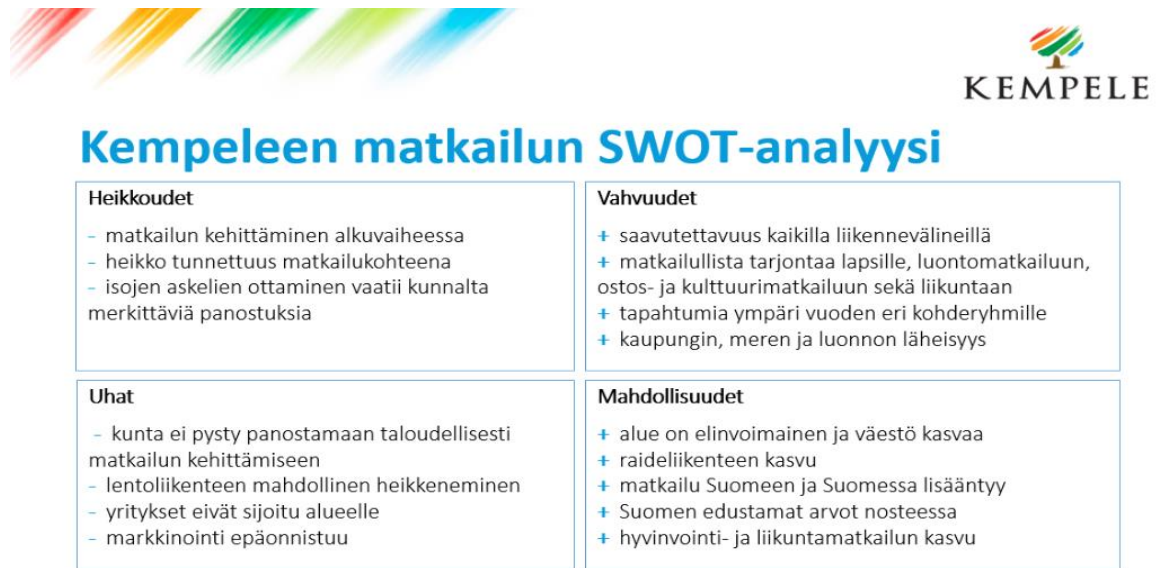
Rekisteröidyt yöpymiset (kuva 3) ovat kasvaneet Kempeleen majoitusliikkeissä. Vuonna 2017 majoittujia oli n. 45 751, kun vastaavasti majoittujia oli vuonna 2018 47 849 ja vuonna 2019 53 911. Tammi-joulukuussa 2019 rekisteröidyt yöpymiset kasvoivat vuoden takaisesta 12,6 %. Ulkomaisien matkailijoiden osuus oli 10,2 % kokonaisyöpymisistä. Yöpymisien kasvu johtuu Kempeleen kunnan panostamisesta matkailumarkkinointiin. (Kempeleen kunta 2019.)

Matkailu kasvaa koko alueella n. 3 % vuosivauhtia ja uusia matkailuinvestointeja on tulossa Kempeleeseen, Ouluun ja lähiseudulle. Kempele panostaa matkailuun; Kempeleen matkailualue Zeniitti rakentuu Oulun ja Kempeleen rajan tuntumaan nelostien läheisyyteen seuraavien vuosien aikana. Alueen Master Plan on valmistunut vuonna 2015 ja alueen keskiössä olevan Destian entisen louhoksen käyttö on lopetettu vuonna 2017. Maan hallinta on kesäkuussa 2019 siirtynyt Kempeleen kunnalle ja louhoksen pohjaustyöt on aloitettu vuonna 2019. Vesi alkaa nousta louhokseen, kun tyhjennys lopetetaan ja louhoksen paikalle muodostuu hienosti maisemoitu, kirkasvesinen kalliojärvi. Järven seinämät muotoillaan ja reunamille rakennetaan valaistusta ja aidattu näköalareitti. Myös kiipeilyyn, beachvolley pelaamiseen ja melontaharjoitteluun rakennetaan loistavat olosuhteet. Kuten myös lasten uinnille ja pitkän matkan uinnille. Järven koko on noin kymmenen hehtaaria. (Kempeleen kunta 2017a.)

Zeniitti on kaavoitettu matkailulle. Alueen viitesuunnitelma liikenteen ja toimintojen sijoittumiseksi on valmistunut syksyllä 2019. Alueelle on haussa matkailutoimintoja ja -yrityksiä. Viitesuunnitelma on sen verran väljä, että se mahdollistaa vielä täysin uusiakin ideoita ja toimintoja. Tontteja tulee suunnitelmien mukaan hotelli- ja mökkimajoitukselle, matkailua palvelevalle kaupalle sekä vähittäiskaupalle. Moottoritien läheiselle alueelle on tilavaraukset seikkailupuistolle, isommalle elämyskohteelle tai kylpylälle, safarien tukikohdalle, vesistön ääreen saunakohteelle ja /tai kesäteatterille sekä tapahtuma- areenalle. Hotellin kannattavuustutkimus on tehty ja sen mukaan suositeltu konsepti hotellille on 120 huoneen midscale hotelli. Alueella tulee olemaan myös tonttivaraus leirintäalueelle ja järven eteläpuolelle on rakentumassa Ajax Sarkkirannan ja Kempeleen Kirin yhteinen palloiluhalli. Järvellä tulee olemaan talvisaikaan mahdollisuus avanto-uintiin sekä luisteluun. (Kempeleen kunta 2017a.)

Kempeleen virkistysreitistöt yhdistyvät Zeniitissä, mikä mahdollistaa todella helpon harrastamisen alueella ja esimerkiksi ski in - ski out ja bike in - bike out -hotellin rakentamisen rantatontille. Myös valtakunnallinen moottorikelkkareitistö kulkee alueella ja mahdollistaa kelkkailun ja siihen perustuvan yritystoiminnan kehittämisen jatkossa. Neste K Ouluntullissa toimii jo moottorikelkkavuokraamo. (Kempeleen kunta 2017a.)

Matkailun kehittämistä varten Kempeleen elinkeinojohtaja- ja koordinaattori ovat työstäneet/kartoittaneet kunnan matkailun nelikenttäänalyysin. Analyysi oli tarkoitettu esiteltäväksi kunnanjohdolle matkailun toimenpideohjelmassa. Tämän analyysin pohjalta voidaan tehdä päätelmiä, miten vahvuuksia voidaan käyttää hyväksi, heikkouksia muuttaa vahvuuksiksi, kuinka tulevaisuuden mahdollisuudet hyödynnetään ja miten uhkia vältetään.

Kuva 4. Kempeleen kunnan matkailu SWOT-analyysi. (Pitkänen & Marjanen 2020.)

Heikkoutena nähdään matkailun kehittämisen olevan vasta alkuvaiheessa Kempeleessä. Tästä syystä kunta ei ole tunnettu matkailukohteena. Isojen askelien ottaminen vaatii kunnalta merkittäviä panostuksia. Kempeleen vahvuutena on saavutettavuus kaikilla liikennevälineillä. Lentotase sijaitsee vain 10 kilometrin päässä. Kunnassa on oma rautatieasema ja sinne on hyvät bus-siyhteydet sekä lähikunnista että Oulun kaupungista. Kunnassa järjestetään erilaisia tapahtumia ympäri vuoden eri kohderyhmille. Uhkana on, että kunta ei pysty panostamaan taloudellisesti matkailun kehittämiseen ja paikalliset yritykset eivät sijoitu alueelle tai lentoliikenne heikkenee. Mahdollisuuksina pidetään raideliikenteen kasvua. Kempeleen rautatieasema avattiin uudelleen käyttöön vuonna 2016, sen ollessa suljettuna 26 vuotta henkilöliikenteeltä. Kempele on alueena elinvoimainen, jossa väestö kasvaa. Hyvinvointi- ja liikuntamatkailun kasvua on kuntaan tuonut moderni monitoimiareena Zemppi Areena.

Tammikuussa 2020 Kempeleen kunta liittyi VisitOulu-verkostoon, joka toteuttaa Oulun seudun matkailun yhteismarkkinointia. VisitOulu on matkailun yhteismarkkinointiyhtiö, jonka toiminta-alueita ovat Oulu, Syöte, Rokua Geopark, Kalajoki, Hailuoto, Liminka, Raahe ja Ukkohalla. Yrityselämävetoisen VisitOulu-verkoston tavoitteena on tehdä Oulun seudusta kansainvälisesti merkittävä matkailukohde. VisitOulun taustalla on vuonna 2010 perustettu Oulun Matkailu Oy. Kempele vahvistaa matkailun merkitystä kunnassa strategian mukaisesti ja yhteistyö matkailumarkkinoinnissa antaa näkyvyyttä kunnalle, toteaa Kempeleen kunnan elinkeinojohtaja Marjanen. (Karvonen 2019; VisitOulu 2020.)

Vuonna 2015 laaditussa Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämissstrategiassa (2020, 4) todetaan, että Pohjois-Pohjanmaan keskeisiä matkailualueita ovat Ruka-Kuusamo, Oulun seutu ja Kalajoen alue. Oulun seudun osuus koko maakunnan matkailusta on noin puolet. Alueeseen sisältyvät Syötteen ja Rokua Geoparkin matkailukohteet. Lentoaseman vuoksi Oululla on tärkeä asema kansainvälisenä porttina koko maakunnan alueelle. (BusinessOulu 2020, 4.)

Maakunnan matkailuelinkeinon kehittämissstrategian keskeiset tavoitteet ovat erilaistuminen ja profiloituminen kärkituotteiden avulla muodostaen matkailualueista kansainvälisestäikin ympärivuotisesti vetovoimaisia. Saavutettavuus kehittämällä Oulun lentoasemaa Pohjois-Suomen kansainvälisenä kautta-kululentoasemana, parantamalla alueen sisäisten liityntäyhteyksien sujuvuutta sekä kohteiden infrastruktuuria ja reittejä. Myynnin ja markkinoinnin tehostaminen sekä tiivis yhteistyö maakunnan sisällä sekä Lapin ja Kainuun maakuntien kanssa. Kysyntä, markkina- ja ennakoitiedon lisääminen matkailuelinkeinon, aluekehityksen sekä digitaalisen liiketoiminnan ja markkinoinnin kehittämisen tueksi sekä matkailualan koulutuksen vahvistaminen kansainvälistymisen tarpeisiin. (BusinessOulu 2020, 5.)

Toinen tuotteistamisen kärkiteema liittyy oululaisen osaamisen hyödyntämiseen matkailullisesti. Kysyntä erityisesti Aasian markkinoilla kohdistuu erilaisiin teknisiin tai ammatillisiin vierailuihin, koulutusta sisältäviin matkoihin sekä nuorten ja lasten ns. leirikoulutuotteisiin. Tällaiset matkailutuotteet rakentuvat tietyn koulutuksellisen tai ammatillisen teeman ympärille, johon valitaan asiakasta kiinnostavia käyntikohteita tai asiantuntijaluentoja. Matkaohjelma höystetään vapaa-ajan elämyksillä ja käyntikohteilla, joista tyypillisiä ovat retket Napapiirille, Joulupukkievierailut, arktiset merielämykset ja muut pohjoisen helpot ja matalan kynnyksen tuotteistetut luontoelämykset. Aasialaisten massamatkailun sijaan tämän tyyppiset sisällöt voivat tarjota Oululle mahdollisuuden erikoistua sellaisiin matkailijaryhmiin, joille alue vahvuuksineen voi nousta Suomen kärkikohteeksi. Erityisesti Japanin markkinoilta mutta myös Kiinasta on jo lupaavia kokemuksia ja kova kysyntä tämän tyyppisiin matkoihin. Asiantuntija- ja koulutusvierailuihin tai leirikoulutuotteisiin liittyy aina tapauskohtaista tuoteräätälöintiä. Siksi tarjouspyyntöihin ja kysyntään vastaaminen nopeasti asiakkaan edellyttämällä aikataululla vaatii myös kaupungin päässä nykyistä selkeämpää toimintamallia ja koordinoitiresursseja. Onnistuessaan kaupunki ja yritykset voivat yhteistyön kautta rakentaa Oululle uuden todella merkittävän kansainvälisen matkailun vetovoimatekijän, joka pohjautuu Oulun aitoihin vahvuuksiin ja joka voi nostaa Oulun tietyissä kohderyhmissä Pohjois-Euroopan kärkikohteeksi. (BusinessOulu 2020, 10.)

3.2 Kunta kansainvälisessä yhteistyössä

Kunnan tehtävä on tuottaa asukkailleen palveluita, joita hyvinvointiyhteiskunnassa kutsutaan peruspalveluiksi. Useat kaupungit ovat laatineet kansainvälisen toiminnan strategian, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa ja jota valmisteltiin yhdessä elinkeinoelämän ja koulutuslaitosten kanssa. Kansainvälinen toiminta ja kanssakäyminen ei ole kunnalle mikään itsetarkoitus. Yhdelle kunnalle tällainen yhteistyö on tärkeämpää kuin toiselle. Suomessa on vahvistunut käsitys, että kunnan elinkeinoelämän edellytyksiä tulee tukea kaikin mahdollisin tavoin. Kunnan toiminta vaikuttavat enemmän päätökset, joita tehdään maan rajojen ulkopuolelle. Globalisaatio ja Euroopan integraatio muuttavat maailmaa ja yhteiskuntien toimintaa pysyvästi. Jokaisella kunnalla on voimakas tarve tukea oman kuntansa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, matkailua, yliopistojen välistä yhteistyötä, teknologia- ja osaamiskeskusten yhteistyötä. Kunnan vahvuuksia tulee etsiä, ja niitä pyrittävä tukemaan. Kunnat profiloituvat eri alojen osaajina. Kansalaiset matkustavat yhä enemmän niin työ- kuin lomamatkoillaan. Turisteja ja maahanmuuttajia tulee monista maista ja kulttuureista. Suomeen haluttuun entistä enemmän turisteja ja kansainvälisiä konferensseja. Yliopisto ja korkeakoulut toimivat korkeatasoisesti, kun ne harjoittavat kansainvälistä yhteistyötä. Kunta ei voi olla erillinen saareke, johon kansainväliset vaikutukset eivät ulotu. Paljon on puhuttu verkostojen ja verkottumisen merkityksestä. Samoja asioita pohtivien kuntien yhteistyö ja verkottuminen helpottavat merkittävästi asioiden kehittämistä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kunnan kannattaa miettiä, miten kansainvälinen yhteistyö on mielekästä järjestää kunnan eri hallintokunnissa. Kannattaakin miettiä, voiko kunta tulla toimeen ja kehittyä ilman kansainvälistä kanssakäymistä. Nykymaailmassa vastaus on selkeästi ei. (Telakivi 2008, 79-84.)

Kansainvälistymistoimintaa Kempeleen kunnalla toteutetaan esimerkiksi Erasmus+ -ohjelman avulla, joka on Euroopan unionin koulutuksen, nuorisoalan sekä urheilun ohjelma. Erasmus+ -ohjelma tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kouluttautumiseen. Lisäksi ohjelma tarjoaa kouluille mahdollisuuden tehdä yhteistyötä kansainvälisten kumppaniensa kanssa.

Kempeleen lukiolla on vuodesta 2003 alkaen säännöllisesti järjestetty kansainvälisyysviikot. Kempeleen lukiolla on kummikohde Angolassa. Se on Martti Luther -koulu (Complexo escolar de magistério primário Dr. Martin Lutero), joka sijaitsee Shangalalassa Kunenen läänin maaseudulla Angolan lounaisosassa. Kempeleen lukion opiskelijakunta ja opettajakunta osallistuvat yhdessä kummitoimintaan tukemalla Shangalalan lukiolaisten koulunkäyntiä. (Kempele 2020.)

3.3 Ystävyyskuntatoiminta

Ystävyyskuntatoiminta on vanhin kuntien ja maakuntien kansainvälisen toiminnan muoto ja on sen perusta. Pohjoismaiden ystävyyskuntatoiminta on saanut alkunsa 1930-luvun loppupuolella ja se on yksi maailman vanhimmista kuntayhteistyön muodoista. Ystävyystoiminnan lähtökohdista oli naapurimaiden auttaminen ja jälleen rakentaminen sodan jälkeen. Suomalaisilla kunnilla ja maakunnilla on noin 1000 ystävyyskuntaa tai aluetta noin 40 eri maasta. Lähes 90 % maamme kunnista on mukana ystävyystoiminnassa. Euroopan mailla on yli 15000 ystävyysuudetta. Eniten ystävyyskuntia on Pohjoismaissa, Venäjällä sekä Virossa. Ystävyyskuntatoiminta tarjoaa hyviä mahdollisuuksia yhteistyöhön eri toimialoilla. Se mahdollistaa hyvien käytäntöjen ja toimintamallien vertailua. Lisäksi ystävyyskuntatoiminta edistää siinä mukana olevien osapuolten, esimerkiksi koulujen ja kansalaisjärjestöjen kansainvälistymistä. (Puukko 2017.)

Ystävyyskuntatoiminta on perinteisesti keskittynyt kulttuuri-, urheilu- sekä nuoriso- ja koululaisvaihtoihin. Viime vuosina ystävyyskuntatoimintaa on kuitenkin kehitetty enemmän strategisen ja toimialakohtaisen verkostoitumisen sekä elinkeinopoliittisen yhteistyön suuntaan. (Puukko 2017.)

Vuodesta 1989 lähtien Kempeleen ystävyyskuntana on Viron Tartunmaalla sijaitseva Elvan kaupunki. Toukokuussa 2019 Pärnussa järjestettiin Viron ja Suomen ystävyyskuntien tapaaminen. Tapaamisessa kiinnitettiin huomiota ystävyyskuntatoiminnan nykytilaan, jaettiin ystävyyskuntatoiminnan parhaita käytäntöjä sekä pohditaan tulevaisuuden yhteistyömahdollisuuksia. Suomen ja Viron kuntaliittojen yhteistyön tarkoituksena on tiedon ja kokemusten vaihto kuntien kannalta ajankohtaisissa asioissa. Yhteistyömuotoja ovat muun muassa asiantuntijataapaamiset sekä ystävyyskuntien toiminta. Peruseriaate on, että kumpikin osapuoli huolehtii omista yhteistyöhön liittyvistä kustannuksistaan. (Suomen suurlähetystö 2020; Trei 2019.)

Kuntien toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä tehtävien lisääntyminen edellyttävät, että kunnat etsivät uudentyypisiä paikallisen hallinnan muotoja. 1990-luvun loppupuolella alkaen kuntien seudullinen yhteistyö nähtiin tärkeimmäksi keinoksi vastata niin palvelujen järjestämisen kuin yhdyskuntarakenteen suunnittelun haasteisiin. Kuntien välisen yhteistyön tiivistämisestä edistettiin myös muun muassa aluekeskusohjelman sekä seutukuntien tukihankkeen (SEUTU) -avulla. Kuntien välinen yhteistyö ilmeni sekä kevyinä yhteistyötapoina että raskaina, useita palvelutehtäviä koskevin malleina. (Sallinen ym. 2012, 199.)

4 Tutkimuskysymys- ja menetelmät

Pitkäsen (2019) mukaan Kempeleen kunnan tarkoitus on nostaa kunnan matkailuvetovoimaa lähitulevaisuudessa ja lisätä sitä kautta kunnan elinvoimaa. Yhdeksi matkailun kasvattajaksi on ajateltu koulutusmatkailua. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka Kempeleen kunnan kannattaisi toteuttaa koulutusmatkailua ja luoda toimintamalli sen toteuttamiseksi.

Koulutusmatkailulla on maassamme kasvava kysyntä. Kempeleen kunta on liittymässä mukaan Oulussa järjestettävään koulutusmatkailuverkostoon, jonne kuuluu Oulun lisäksi muitakin lähi-seudun kuntia. Tässä työssä haemme vastausta kysymykseen, miten koulutusmatkailua voidaan toteuttaa Kempeleessä?

4.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

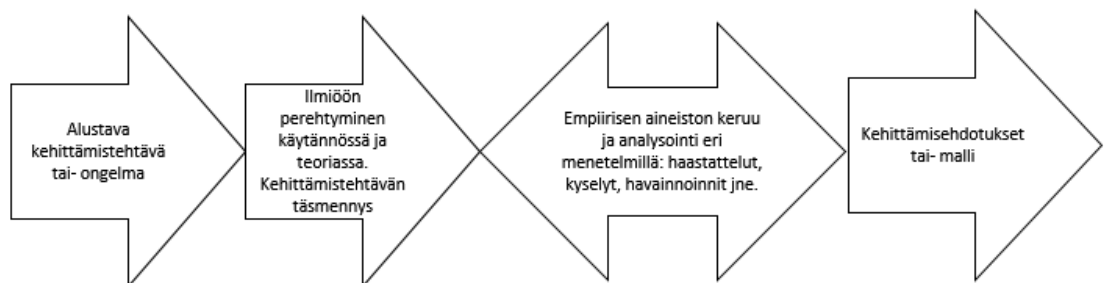
Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on todellisen elämän tutkiminen. Ajatuksena on, että todellisuus on moninainen. Todellisuutta ei voida pirstoa mielivaltaisesti osiin. Pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksessa on pyrkimys löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteet ovat, että tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineiston kootaan luonnollisista ja todellisista tilanteista. Suositaan ihmisiä tiedon keruun instrumenttina. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Näkemys tälle on se, että ihminen on riittävän joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Täydentävänä tiedonhankinnassa käytetään myös lomakkeita ja erilaisia testejä. Käytetään induktiivista analyysia. Pyrkimys on paljastaa tutkimuksesta odottamattomia seikkoja, jonka tarkoituksena on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisten metodien käyttö aineiston hankinnassa. Suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi, ryhmä- ja teemahaastattelut. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen

edetessä. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Käsitellään tapauksia ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

4.2 Tapaustutkimus

Tapaustutkimukselle luonteenomaista on, että yksittäisestä tapauksesta, tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia tuotetaan yksityiskohtaista sekä intensiivistä tietoa. Aineistonkeruussa käytetään useita menetelmiä, ja tyypillisesti tavoitellaan nimenomaan ilmiöiden kuvailemista, mutta koska tapaustutkimuksessa käytetään erilaisia tiedonkeruun ja- analyysin tapoja, ei sitä voida ainoastaan pitää pelkästään aineistonkeruun tekniikkana. Tapaustutkimuksesta ei ole yksiselitteistä määritelmää, sillä se voidaan tehdä kovin monella tavalla ja siten tapaustutkimus on monisyinen. Olennaista tutkimukselle on käsiteltävän aineisto muodostaa tavalla tai toisella kokonaisuuden eli tapauksen. Tapaustutkimus ei ole synonyymi laadulliselle tutkimukselle. Tutkimuksen tekeminen on pitkälle valintojen tekemistä, ja siksi tutkijan metodista pohdintaa ja omien menettelytapojen reflektointia onkin viime aikoina kaivattu lisää tutkimusraportteihin. Koska tutkijalla on valittavanaan lähes rajattomat mahdollisuudet toteuttaa tutkimuksensa, on hänen perusteltava huolellisesti valintaansa. Tapaustutkimuksessa etsitään vastauksia kysymyksiin, miten ja miksi. Tapaustutkimuksen vahvuus on sen kokonaisuusvaltaisuus. Se ei ole menetelmä, vaan lähestymistapa, näkökulma todellisuuden ja ”todellisuuden” tutkimiseen. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181-189.)

Kuva 5. Tapaustutkimuksen vaiheet. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti. 2010, 54.)

Kuvassa 5 on havainnollistettu tapaustutkimuksen tavanomainen eteneminen. Tapaustutkimus soveltuu hyvin kehittämistyön lähestymistavaksi, kun ajatuksena on tuottaa kehittämissuhteita ja -ideoita. Tapaustutkimuksen pyrkimyksenä tuottaa syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta tapauksesta. Tapaustutkimuksella on tarkoitus saada selville suppeasta kohteesta paljon kuin laajasta joukosta vähän. Tapaustutkimukselle tyypillinen piirre on, että monenlaisia menetelmiä käyttämällä saadaan syvällinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta tapauksesta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2010, 52-55.)

Tapaustutkimus tässä työssä on perusteltua siksi, että koulutusmatkailua on toteutettu varsin vähän aikaa Suomessa, ilmiö on uusi mutta erittäin kysytty. Useimmilla kunnista ei ole toimivaa tai hyväksi havaittua mallia, kuinka koulutusmatkailua tulisi toteuttaa. Laadullinen tutkimus takaa tarkemman ja syvällisemmän tiedon aiheesta.

4.3 Haastattelu

Haastattelu on käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä sekä tutkimus- että kehittämistyössä. Haastattelu sopii moniin kehittämistehtäviin, sillä haastatteluilla saadaan nopeasti kerätyksi syvällistäkin tietoa kehittämiskohteesta. Haastattelu on aineistonkeruumenetelmänä hyvä valinta, kun halutaan korostaa yksilöä, jolla mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Jos kehittämiskohdetta on vähän tutkittu, haastattelu mahdollistaa saada kerätyksi uusia näkökulmia avaavaa aineistoa. Haastattelu kannattaa yhdistää kehittämistyössä myös toisiin menetelmiin, sillä useimmiten menetelmät tukevat toisiaan. Haastattelun avulla voidaan selventää tai syventää asioita. Haastattelumenetelmiä on erilaisia. Haastattelun valinta vaatii pohdintaa siitä, minkälaista haastattelua suunnitellaan, mihin puolestaan se vaikuttaa tai millaista tietoa tarvitaan kehittämistyön tueksi. Haastattelumalleja ovat muun muassa teema-, syvä- ja ryhmähaastattelu. Haastattelu voi kestää kymmenistä minuuteista useisiin tunteihin. Haastattelu on vuorovaikutusta, joka on etukäteen suunniteltua. Haastattelu vaatii haastateltavan motivoimista ja motivaation ylläpitämistä sekä osapuolten välistä luottamusta. (Ojasalo ym. 2010, 95-96.)

Haastattelu on aina vuorovaikutusta, joka vaatii osallistujien välistä luottamusta. Haastattelu aloitetaan kevyellä keskustelulla ennen aiheeseen siirtymistä. Haastateltava on valmisteltava haastattelun lopettamiseen, jolloin on hyvä tarpeen mukaan sopia myös jatkosta. Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava keskustelevat yleisesti haastatteluaiheesta tai ongelmasta. Keskustelu on avointa, ja molemmat osapuolet osallistuvat siihen aktiivisesti ja tasavertaisesti. Keskustelu voi olla myös epämuodollinen. (Ojasalo ym. 2010, 97.)

Tässä työssä avoin haastattelu ja keskustelut koettiin parhaiksi mahdollisiksi tavoiksi, koska koulutusmatkailusta ei ole juurikaan tutkittua tietoa saatavilla. Avoin haastattelu toteutettiin Matkamessuilla 16.-17.1.2020. Visit Finland järjesti Matkamessujen yhteydessä Missä mennään koulutusmatkailussa -tilaisuuden. Keskustelimme tilaisuuteen osallistuvien luennoitsijoiden ja osallistujien kanssa. Kotimaan osastolla, eri näytteilleasettajien pisteillä, kävimme juttelemassa koulutusmatkailun haasteista ja mahdollisuuksista Jämsän, Lahden, Savonlinnan ja Lappeenrannan kaupunkien osastoilla. Ennakoon olimme ottaneet selvää niistä kunnista, jotka osallistuvat messuille ja joissa koulutusmatkailua jo järjestetään. Messutapahtumassa muistiinpanot tehtiin vihkoon kirjottamalla, messutapahtumassa ei ole mahdollista nauhoittaa keskusteluja.

Missä mennään koulutusmatkailussa -tilaisuudessa, sovimme Oulun kaupungin edustajan kanssa tapaamisen hänen työpaikalleen 10.2.2020. Tapaamisen tarkoitus oli strukturoimattoman eli avoimen haastattelun avulla saada lisätietoja siitä, miten Oulun kaupunki järjestää koulutusmatkailua. Oulun kaupungin työntekijän haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin referoivasti word muotoon.

Referoiva litterointi on sitä, että haastatteluäänitteet puretaan vain suurpiirteisesti muistiinpanoiksi esimerkiksi ranskalaisia viivoja käyttäen ja vain satunnaisia suoria lainauksia tai puheen osia ylös kirjoittaen. Litteroijan tulkinnalla suuri rooli, koska litteroija päättää mikä puheesta on litteroinnin arvoista. (Tietoarkisto 2020.)

4.4 Kysely

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa ja sen perinteinen versio on paperilla toteutettu kysely. Nykyään sen rinnalle ovat tulleet sähköiset kyselyt, joita voi tulla esimerkiksi sähköpostin välityksellä, jotka on julkaistu jollain sosiaalisen median alustalla. Hyvä kyselylomake on kokonaisuus,

jossa toteutuvat sekä sisällölliset että tilastolliset näkökulmat. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa täytyy olla huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten perusteella voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Menetelmänä kysely on nopea ja tehokas. Usein kysymysten muotoilu aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin, koska vastaaja ei välttämättä ajattele samalla tavalla kuin tutkija. Kyselylomaketutkimuksessa keskitytään kysymyksiin kuka, mikä, missä, kuinka monta ja kuinka paljon. (Hirsjärvi ym. 2007, 188-189; Ojasalo ym. 2010, 108; Valli 2015, 84-85; Vehkalahti 2008, 20.)

Kyselylomakkeen suunnitteluun ja kyselyn toteuttamiseen kannattaa ryhtyä tietoperustan kokoamisen ja kohdeilmioon perehtymisen jälkeen. Kyselylomakkeen suunnittelu perustuu kehittämistyön tavoitteisiin, joiden tulee olla selvillä ennen lomakesuunnittelun alkamista. Lomakkeeseen sisällytetään sellaiset asiat ja vain sellaiset kysymykset, jotka tarvitaan työn tavoitteiden saavuttamiseksi. Lomakkeen ulkoasu ja selkeys ovat erittäin tärkeitä. Liian pitkä kysely usein heikentää vastaamishalua. Keskimääräinen vastausaika tulisi olla korkeintaan 15-20 minuuttia. (Ojasalo ym. 2010, 115-116.)

Matkamessuja on järjestetty Helsingin messukeskuksessa vuodesta 1987 lähtien. Messuilla esillä on erilaisia matkakohteita koti- ja ulkomailta, matkanjärjestäjiä ja matkatoimistoja sekä liikenneyhtiötä. Tuoteryhmiä ovat matkailuorganisaatiot, matkatoimistot, matkanjärjestäjät ja matkahakupalvelut, matkakohteet ulkomailla ja Suomessa, lento-, laiva-, ja maaliikenne, majoitus, it-järjestelmät ja -sovellukset, matkailijan palvelut ja varusteet sekä matkatyypit teemoittain. Messuilla ja sen yhteydessä järjestettävissä tapahtumissa on vuosittain vaihtuva teema.

Vuonna 2020 Business Finland järjesti erillisen tapahtuman, jossa käsiteltiin laajasti koulutusmatkailua Suomessa. Ensimmäinen tutkimuksemme tapaus keskittyy tähän Business Finlandin järjestämään koulutusmatkailu tilaisuuteen. Tilaisuus järjestettiin 16. tammikuuta 2020. Tapahtumaan oli kutsuttu koulutusmatkailun toteuttajia sekä kaupunkien/ kuntien edustajia, joissa koulutusmatkailua on jo järjestetty. Osallistuimme tilaisuudessa avoimeen keskusteluun ja käytimme saamaamme tietoa opinnäytetyöhön tehtävän kyselyn pohjana. Tilaisuuden jälkeen, lähetimme tilaisuuteen osallistuneille puhujille Forms -kyselyn (Liite 1.), joka täydensi tilaisuudessa saatuja tietoja. Kysely lähetettiin kahdeksalle tilaisuuteen osallistuneelle 27.1.2020 ja vastausaikaan annoimme noin kaksi viikkoa. Muistutuksen sähköpostikyselystä lähetimme 3.2.2020. Kyselyn tar-

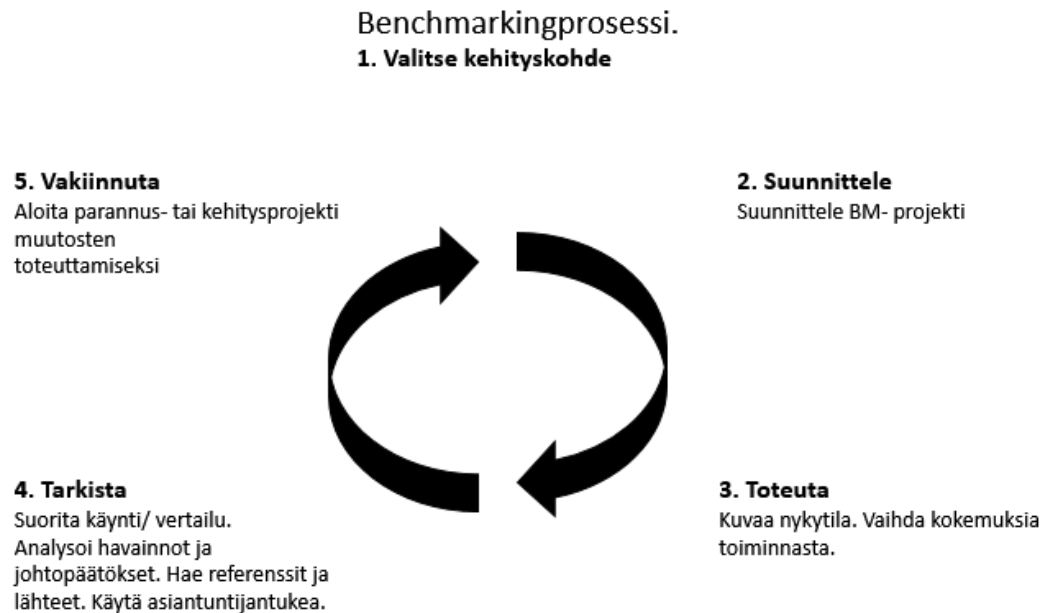
koituksena oli kartoittaa tietoa, miten kaupungit/kunnat ovat koulutusmatkailua alueellaan toteuttaneet? Mikä on ollut haasteellista koulutusmatkailun toteuttamisessa sekä mitä asioita tulee huomioida, kun koulutusmatkailua suunnitellaan.

4.5 Benchmarking

Benchmarking eli vertailuanalyysi tai vertaiskehittäminen on arviointia, jossa organisaatiot (tai sen osat) vertaavat toimintaansa ja prosessejaan toisen organisaation kanssa. Vertailukumppani etsitään yleensä itseä jossakin suhteessa paremmasta organisaatiosta. Oppimisen kohteet voivat olla valittuja joko saman alan yrityksistä tai miltä tahansa toimialalta. Benchmarking on menetelmä, jossa opitaan hyviltä esikuvilta niiden parhaista käytännöistä ja jonka tavoitteena on saavuttaa parannuksia omassa toiminnassa. Benchmarking auttaa tunnistamaan oman toiminnan heikkouksia ja laatimaan niiden kehittämiseen tähtäviä tavoitteita sekä laatimaan kehitysideoita. Benchmarkingia toteutetaan usein vierailulla organisaatioon, jonka kanssa omaa toimintaa halutaan vertailla. Vertailua voidaan kuitenkin tehdä muillakin tavoilla, kuten etsimällä tietoa parhaista käytännöistä erilaisista julkaisuista kuten artikkeleista, kirjoista tai Internet-sivuilta. Parhaita käytäntöjä voidaan hakea esimerkiksi vertailemalla eri organisaatioiden tunnuslukuja (mittareita) ja näin löytää ne, joiden toimintaan halutaan perehtyä paremmin. Benchmarking-toimintaa voidaan tehdä myös yhteistyönä toimintaa kehittävien organisaatioiden välillä, verkostoissa, jolloin ne säännöllisesti vertaavat toimintaansa ja vaihtavat ajatuksia kehittämiskohteista ja -tavoista. Benchmarkingia voidaan tehdä myös organisaation sisällä, jolloin organisaation osat tai sen eri yksiköt vertaavat toimintaansa ja prosessejaan keskenään ja oppivat toisensa hyvistä käytännöistä tavoitteena jakaa hyväksi havaittuja käytäntöjä laajemminkin organisaation sisällä. (Itä-Suomen yliopisto, 2020.)

Benchmarkingmenetelmä on erittäin hyödyllinen silloin kun tavoitteena on toiminnan kehittäminen. Sen vahvuuksia ovat määrätietoinen toiminnan nykytilan selvitys, osallistujat sitoutuvat toiminnan kehittämiseen, edistää verkostoitumista, mahdollistaa nopean kehittymisen ja hyvin menettelytapojen soveltamisen toimialoilta toisille. Benchmarking on hyödyllinen muun muassa silloin kun etsitään muutoksia toimintatapoihin. Jotta muutoksessa voidaan onnistua, täytyy organisaation jäsenten olla valmiita muuttamaan ja oppimaan uutta sekä soveltamaan oppimaansa arkeen. (Hotanen, Laine & Pietiläinen 2001, 10-11.)

Benchmarking menettely on selkeä prosessimainen toiminta, jonka kaikilla vaiheilla on oma tärkeä merkityksensä. Seuraavan mallin mukainen soveltamistapa on havaittu toimivaksi niin kahdenväliseen kuin ryhmässä toteutettavaan benchmarkingiin. (Hotanen ym. 2001, 14-15.)

Kuva 6. Benchmarkingprosessi. (Hotanen, Laine & Pietiläinen 2001.)

Ensimmäisessä askeleessa määritellään benchmarking kohde, jokin yrityksen menestykselle tärkeä asia. Suunnitellaan benchmarking-projekti. Mietitään yritys/ yritykset, jotka ovat meitä riittävästi valitussa menestystekijässä. Toteutus, jossa kuvataan nykytilaa. Vaihdetaan kokemuksia toiminnasta. Tarkistusvaiheessa suoritetaan vierailukäynti yrityksessä ja vertaillaan, jonka jälkeen analysoimme havainnot ja johtopäätökset. Vakiinnutetaan ja kehitetään edelleen aloittamalla benchmarking- prosessi alusta. (Hotanen ym. 2001,14-15.)

Tutkimuksessa ei tarvitse orjallisesti edetä vaiheiden edellyttämässä järjestyksessä. Keskeistä kuitenkin on se, että kaikki suoritetaan täydellisesti kunnolla ja noudatetaan tiettyjä sääntöjä, jotka käyvät ilmi myöhemmin. Benchmarking- kohde ja benchmarking-kumppani, jolta halutaan oppia, valitaan suorituskykyjen avulla. Suorituserojen avulla tunnistetaan sen taustalla oleva prosessi tai prosessit. Suorituskykyerojen selvitys edellyttää usein perinpohjaisia ja työläitä selvityksiä. Benchmarking on oppimisprosessi, joka tapahtuu kuvaamalla, ymmärtämällä ja vertailemalla sekä tunnistamalla menestyksen takana olevat prosessit. Vertailun kummallakin tasolla pitää perustua mitattuihin suorituskykyihin ja tunnistettuihin ja kuvattuihin prosesseihin. (Tuomi 2016, 8.)

Benchmarking mahdollistaa suuret kehitysharppaukset ja se soveltuu eri toimialoille. Kyse on oppimisprosessista, ei vain vertailusta, eikä etenkään kopioimisesta. Benchmarking edistää verkostoitumista. Parhaat tulokset usein saadaan, kun esikuvat ovat oman toimialan ulkopuolella. Huolellinen ja harkiten tehty raja- edistää onnistumista suunnitellussa ajassa. Olemassa olevan tietoa ja asiantuntijoita kannattaa hyödyntää. Muutoksien ja kehityksen edellytyksenä on asianomaisten osallistuminen ja sitoutuminen. (Hotanen ym. 2001, 49.)

Vierailun tarkoituksena benchmarking yrityksessä on kerätä tietoja prosessia varten. Etukäteen mietityt kysymykset takaavat tarvittavan tiedon. Käynnin aikana on tärkein selvittää, kuinka esikuva organisaatio toimii. Avainkysymykset ovat miten ja miksi. Lisäksi selvitetään mitä, milloin, missä ja kuka tekee ketä varten. Vierailulla voi olla pysyvän suhteen aikaansaannos ja sen onnistumisella suuri merkitys. Onnistunut yritysvierailu on, että kaikki tärkeät kysymykset tulevat esitettyiksi. Varmistakaa, että aikaisemmin keräämämme tiedot ovat oikeita. (Tuomi 2016, 77; Hotanen ym. 2001, 39.)

Onnistuneen vierailun edellytys on saadun tiedon oikea kirjaaminen. Prosessista tulisi saada oikea kokonaiskuva ja ne tiedot, joilla vertailu oman prosessisi suorituskyvyn ja menetelmiin voi tapahtua. Kirjatun tiedon avulla määritellään omat kehittymistavoitteet. Tietoja, joita kerätään pitää olla ymmärrettävää ja tulkittavissa. vierailun kohde voi olla yritys, yhden yrityksen useammat eri yritykset. Yritysvierailut kannattaa organisoida peräkkäisinä päivinä. (Tuomi 2016, 78.)

Elokuussa 2019 tapaamisessa Kempeleen kunnan edustajan kanssa esille nousi Kempeleen kunnan halu osallistua koulutusmatkailuverkostoon. Ajatuksena oli kehittää Kempeleen kunnalle oma koulutusmatkailumalli. Pari kuukautta myöhemmin selvisi, että Kempeleen kunnalla oli suunnitelmissa liittyä VisitOulu-yhteistyöhön, joka mahdollistaa benchmarkkauksen Oulun kaupungin koulutusmatkailumallia hyväksi käyttäen. Lähtökohtaisesti ajatuksena on ollut että, benchmarkkaamalla Oulun mallin saadaan mahdollisesti luotua Kempeleeseen sopiva malli. Tammi-kuussa 2020 Matkamessuilla järjestettävässä tilaisuudessa tarkoituksena oli kerätä muiden koulutusmatkailussa jo mukana olevien toimijoiden kokemuksia, sekä pohjatietoa itse koulutusmatkailusta, että mahdollista mallia varten.

Kuten jo aikaisemmin mainittiin, että benchmarking-toimintaa voidaan tehdä yhteistyönä toimintaa kehittävien organisaatioiden välillä, verkostoissa, jolloin ne säännöllisesti vertaavat toimintaansa ja vaihtavat ajatuksia kehittämiskohteista ja -tavoista. (Itä-Suomen yliopisto, 2020.)

Oulun kaupungin koulutusmatkailun parissa työskentelevä henkilö lupautui avaamaan Oulun koulutusmatkailu prosessia. Haastateltava pidetään tässä työssä anonyymina. Vierailupäivä oli 10.2.2020. Vierailun pohjatietona käytimme koulutusmatkailukyselymme vastauksia, joihin pyrimme saamaan lisätietoja.

5 Tutkimuskyselyn ja- haastattelun tulokset ja johtopäätelmät

Tässä luvussa tarkastelemme ensin tutkimuskyselyn tuloksia, joka oli kohdistettu koulutusmatkailutilaisuuteen osallistujille 16-17.1.2020 Helsingin matkamessuilla. Ensimmäisen kyselyn tarkoituksena oli saada selville taustatietoa koulutusmatkailun toteuttamisesta ja sen tuomista haasteista. Tämä kysely toteutettiin, koska tutkimustietoa ei ole paljon saatavilla. Tutkimuskysely lähetettiin kahdeksalle matkamessuille osallistuneille toimijalle, vastauksia saimme viisi. Vastaajista käytetään tulosten raportoinnissa lyhennettä (H1, H2...).

5.1 Koulutusmatkailun järjestämisen taustaa

Kysymyksen ”Miksi päädyitte tarjoamaan koulutusmatkailua?” tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat syyt koulutusmatkailun järjestämiseen.

Taulukko 4. Syy koulutusmatkailun tarjoamiseen.

(H1) Kiinnostus maailmalla Suomalaista koulutusta kohtaan on kasvanut ja kyselyt ja vierailupyynnöt lisääntyneet. Alalle tullut ammattimaisia toimijoita matkailualalle. Kaupunki linjannut strategiassaan kansainvälistymistavoitteita ja koulutusmatkailu toteuttaa niitä mm. kasvatuksen ja elinvoiman näkökulmista.

(H2) Kysyntää syntyi samalla kun teimme myyinnedistämistoimenpiteitä Kiinassa sport-teemalla.

(H3) 1) Kaupungin elinvoiman kehittämiseksi, 2) kansainvälisyyskasvatuksen edistämiseksi omassa yleissivistävässä koulutuksessa, 3) henkilöstölle uudenlaisten tehtävien mahdollistamiseksi, 4) alueella toimivan matkailutoimijan tavoitteiden edistämiseksi.

(H4) Suuren kysynnän vuoksi, sekä kaupungin näkyvyyden lisäämiseksi.

(H5) Suomalainen koulutusjärjestelmä on maailmalla tunnettu ja arvostettu. Alueella koulutuspalveluja sisältäviä leirikoulutuotteita ja oppilaitosvierailuja kysytään erityisesti Venäjältä sekä Aasiasta. Asiakkaita voivat olla lapset leirikoulujen muodossa kuten myös opettajat, jotka tulevat tutustumaan suomalaiseen koulutusjärjestelmään.

Vastauksien perusteella suomalainen koulutusjärjestelmä on tunnettu maailmalla ja kasvavan kysynnän vuoksi koulutusmatkailua halutaan tarjota osana kuntien ja kaupunkien toimintaa. Toiminnan avulla pyritään kehittämään kuntien ja kaupunkien elinvoimaisuutta ja lisäämään kansainvälisyystoimintaa kouluissa.

Seuraavaksi kyselyssä pyrittiin selvittämään, kuinka kauan kunnassa/kaupungissa on koulutusmatkailua järjestetty.

Taulukko 5. Koulutusmatkailun järjestämisen kesto. (n=5)

Noin kaksi vuotta, aiemmin osana normaalia KV-työtä ilman koulutusmatkailu-nimeä
2 vuotta
Vuodesta 2019 lähtien
5 vuotta
Suunnittelemme koulutusmatkailun järjestämistä

Kyselyn vastausten perusteella koulutusmatkailua on järjestetty keskimäärin 2 vuotta.

Kysymyksen numero 5 tarkoituksena oli selvittää, mitä lakeja on otettava huomioon, kun koulutusmatkailua suunnitellaan.

(H1) "Varhaiskasvatus-, perusopetus- ja matkapakettilaki. Kunta toimii omassa roolissaan, eikä astu matkanjärjestäjien alueelle koulutusmatkailuaan kehittäessä."

(H2) "Valmismatkalaki"

(H3) "Lukuisat lait; kuntalaki, yleissivistävää koulutusta säätelevät lait, valtiosuosuuksia määrittelevät lait, osakeyhtiölaki jne."

(H4) "Valmismatkalaki, perusopetuslaki"

(H5) "Vapaa-ajanmatkailu eroaa koulutusmatkailusta. Koulutusmatkailukokonaisuuden toteuttaminen vaatii yksityisen ja julkisen sektorin sekä koulutus- ja matkailutoimijoiden yhteistyötä."

Vastauksen perusteella esiin nosti kolme matkailuun liittyvät valmismatkalaki sekä matkapakettilaki. Perusopetusta koskevia lakeja mainittiin kahdessa vastauksessa varhaiskasvatus- ja perusopetuslaki.

Kunnan toiminta perustuu julkiseen, verovaroin ylläpidettyyn rahoitukseen. Kunta ei voi toimia matkan toteuttajana ryhmille tai matkapakettien järjestäjänä. Kunta ei voi esimerkiksi toimia matkatoimistoyrityksenä ja periä maksuja matkustajilta.

Valmismatkalaki (1079/1994) on kumottu 14.12.2017. Uusi laki matkapalveluyhdistelmistä (901/2017) on voimassa 1.7.2018 alkaen. Lakia sovelletaan valmismatkojen markkinointiin ja valmismatkaa koskevaan sopimukseen, kun matkan tarjoaa matkailupalveluksia muutoin kuin satunnaisesti järjestävä tai välittävä elinkeinonharjoittaja vastiketta vastaan ja matka kestää yli 24 tuntia tai sisältää majoituksen yön aikana. (Finlex 2020.)

Kokemusta siitä, onko koulutusmatkailusta ollut hyötyä, kysyttiin kyselylomakkeen kohdassa 10.

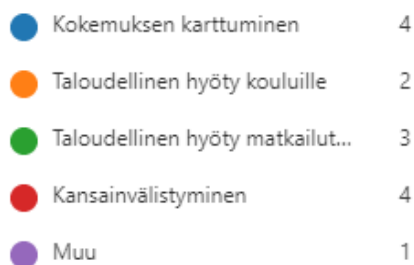

Kuva 7. Koulutusmatkailun hyöty. (n=5)

Vastaajista neljä oli sitä mieltä, että koulutusmatkailun tarjoamisesta on ollut hyötyä. Yksi vastaajista ei osannut vielä sanoa koulutusmatkailun hyödystä.

(H5) "Olemme vasta suunnittelemassa koulutusmatkailun järjestämistä"

Minkälaista hyötyä koulutusmatkailu on tuottanut?

Kuva 8. Koulutusmatkailun hyödyn tarkentaminen (n=5)

Neljä vastaajista kokee, että koulutusmatkailu on tuottanut lisää kokemuksia ja kansainvälistymistä. Kolme vastaajista ilmoittaa taloudellinen hyöty matkailutulon muodossa eri toimijoille olevan hyödyksi alueelle ja kahden vastaajan mukaan myös koulut ovat saaneet taloudellista hyötyä. Yksi vastaajista on jättänyt vastaamatta = Muu 1.

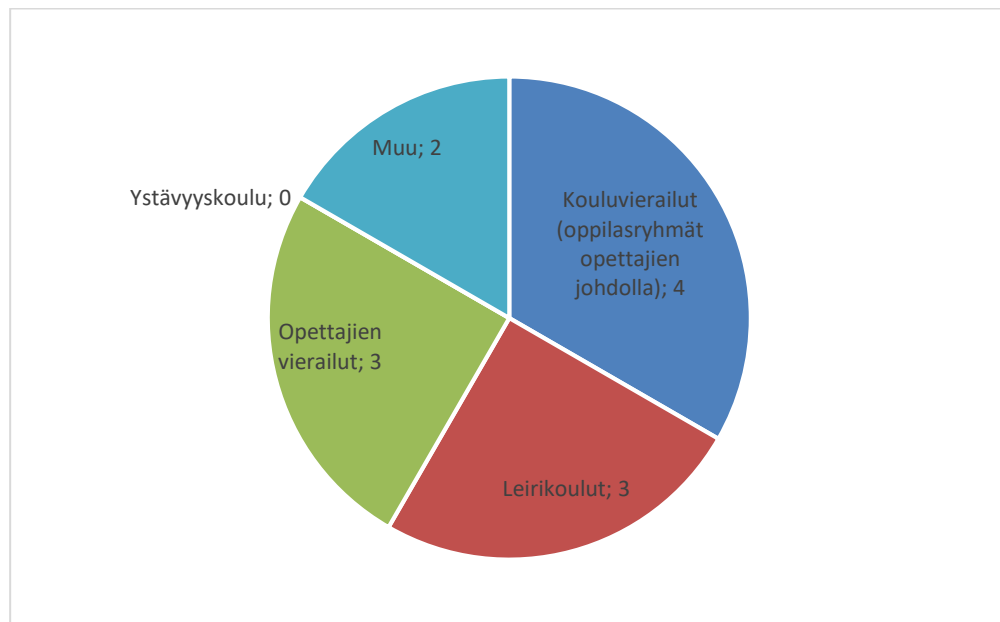
Jatkokysymyksenä selvitettiin, miksi koulutusmatkailun toteuttamisesta ei ole koettu hyötyä. Yksi kunnasta/kaupungista ei ole kokenut hyötyä koulutusmatkailun toteuttamisesta.

(H1) "Olemme vasta suunnittelemassa koulutusmatkailun järjestämistä"

Kyseisessä kunnassa/kaupungissa ei ole vielä järjestetty koulutusmatkailua, joten he eivät pystyneet kommentoimaan hyötynäkökulmaa.

5.2 Koulutusmatkailun asiakkaat ja tarjonnan muodot

Kysymyksessä selvitettiin, millaista koulutusmatkailua kunta/kaupunki tarjoaa. Kysymysten vastausvaihtoina olivat seuraavat vaihtoehdot: kouluvierailut (oppilasryhmät opettajien johdolla), leirikoulut, opettajien vierailut, ystävyyskoulu tai muu vaihtoehto.

Kuva 9. Millaista koulutusmatkailua tarjoatte? (n= 5)

Vastauksien perusteella neljässä paikassa järjestetään kouluvierailuja. Lisäksi kolme vastaajaa kertoo järjestävän leirikoulutoimintaa sekä opettajien vierailuja kouluille. Ystävyyskoulutoimintaa ei kyselyyn vastanneilla ollut. Muu vaihtoehdossa esiin nousi muut asiantuntijavierailut sekä suomalaisen koulun kokeminen.

(H1) "Muut asiantuntijavierailut"

(H2) "Ops:n omainen suomalaisen koulun kokeminen; emme järjestä majoitusta emmekä oheistoimintoja."

Seuraavan kysymyksen avulla selvitettiin, kuinka paljon koulutusmatkailijoita oli kunnassa/kaupungissa vierailut.

Taulukko 6. Koulutusmatkailijoiden määrä.

<i>(H1) Vuosi 2019 noin 300 henkilöä, hyvin karkea arvio</i>
<i>(H2) Tammikuu 2020 n. 100pax.</i>
<i>(H3) 50</i>
<i>(H4) 4 ryhmää</i>
<i>(H5) -</i>

Vastausten perusteella koulutusmatkailijoiden määrä vaihtelee. Yksi vastaajista on vastannut ryhmien määrän, mutta vastauksesta ei selviä ryhmien kokonaishenkilömäärä. Osa vastaajista on laittanut koko vuoden kävijämäärän (H1 ja H3), kun taas yksi on ilmoittanut vastauksessaan yhden kuukauden arvion.

Kunnat/kaupungit ovat olleet eri aikoja mukana koulutusmatkailussa. Myös Helsingissä, Matkamessuilla tehtyjen avoimien haastattelujen perusteella nousi esiin, että määrät vaihtelevat suuresti ja kysyntää on enemmän kuin tarjontaa.

Yhden kysymyksen tarkoitus oli selvittää, keitä ovat suurimmat asiakasryhmät.

Asiakasryhmien kansalaisuus

● Kiinalaiset	5
● Japanilaiset	1
● Venäläiset	1
● Eurooppalaiset	1
● Muu	1

Kuva 10. Suurimmat asiakasryhmät. (n=5)

Vastanneista kaikki ilmoittivat suurimmaksi asiakasryhmäkseen kiinalaiset koulutusmatkailijat. Muu kohtaan oli vastattu ”lähes ympäri maailmaa”.

5.3 Koulutusmatkailun suunnittelu ja yhteistyö

Kyselyn 7. kysymyksessä selvitettiin, millaisia asioita suunnitteluvaiheessa tulisi ottaa huomioon.

(H1) ”Resursointi. Jos halutaan toimintaan lähteä mukaan, on suunnitteluun, kehittämiseen ja organisaation tukemiseen resursoitava. Aluksi kannattaa käydä arvokeskustelua, miksi toimintaa halutaan ja erityisesti mikä lisäarvo sillä.”

(H2) ”Vaaditaan matkanjärjestäjäoikeudet myydä kokonaispakettia. Sidosryhmät ovat matkailuelinkeinon ulkopuolelta kuten perusopetus, jolloin maksu ja muut käytännöt tulee ottaa huomioon erityisesti.”

(H3) ”Vaatii paljon perehtymistä ja asioiden selvittelyn koordinoitua. Tuki asialle valtakunnan tasolla olematonta.”

(H4) ”Kannattaa suunnitella tarkkaan, kuka hoitaa mitään osa-aluetta.”

(H5) ”Hyvä suunnitelma on oltava, ettei opetus häiriinny kouluissa liikaa. Muun tarjottavan ohjelman mielenkiintoisuus.”

Koulutusmatkailun järjestämisessä tärkeää on hyvä suunnittelu, verkostoituminen, koordinointi ja resursointi. Jokaisella toimijalla on omat roolit prosessien aikana, kaikki tietävät miten toimia ja mitä tehdä. On otettava huomioon useita eri asioita, muun muassa matkojen järjestämiseen liittyvät velvoitteet.

”Uuden lainsäädännön myötä valmismatkasta tulee matkapaketti ja samalla sen käsite laajenee koskemaan matkanjärjestäjän etukäteen tai matkustajan pyynnöstä kokoamien pakettien lisäksi myös esimerkiksi sellaisia matkapalveluyhdistelmiä, jotka matkustaja itse kokoaa elinkeinonharjoittajan verkkosivujen kautta tekemällä erilliset sopimukset eri palveluntarjoajien kanssa. Uusina yhdistelminä soveltamisalaan tulevat myös ns. click through -paketit, joissa matkapalvelut ostetaan eri elinkeinonharjoittajilta käyttämällä sellaisia toisiinsa kytkettyjä verkkovarausmenettelyjä, joissa matkustajan nimi, maksutiedot ja sähköpostiosoite siirtyvät ensimmäisen matkapalvelun myyneeltä elinkeinonharjoittajalta toiselle elinkeinonharjoittajalle ja toista matkapalvelua koskeva sopimus tehdään viimeistään 24 tuntia ensimmäisen varauksen vahvistamisen jälkeen. Näissä pake-teissa ensimmäisen matkapalvelun myynyt elinkeinonharjoittaja on matkanjärjestäjän asemassa.” (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2018.)

Lain soveltamisalaan tulivat myös ns. yhdistetyt matkajärjestelyt, joissa elinkeinonharjoittaja avustaa matkustajaa tekemään erillisiä sopimuksia muiden palveluntarjoajien kanssa. Yhdistetty matkajärjestely syntyy, jos elinkeinonharjoittaja edesauttaa matkustajan suorittamaa kunkin matkapalvelun erillistä valintaa ja maksamista yhden yhteydenoton aikana. Matkapaketista yh-distetty matkajärjestely eroaa siinä, että matkustaja ei valitse kaikkia matkapalveluja ennen kuin sitoutuu maksamaan ne, vaan valittuaan yhden palvelun sitoutuu maksamaan sen ja vasta tämän jälkeen ryhtyy valitsemaan toista palvelua. Yhdistetty matkajärjestely syntyy myös, jos elinkeinonharjoittaja edesauttaa vähintään yhden täydentävän matkapalvelun ostamista toiselta elinkeinonharjoittajalta kohdistetusti, esimerkiksi sivuillaan olevan linkin kautta, jos sopimus toisen elinkeinonharjoittajan kanssa tehdään viimeistään 24 tuntia ensimmäisen matkapalvelun varauksen vahvistamisen jälkeen. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2018.)

Koulutusmatkailun toteuttamisen rahoittamiseen on useita vaihtoehtoja. Kysymyksen avulla ha-luttiin selvittää, kuinka koulutusmatkailun rahoittaminen on toteutettu. Kysymysten vastausvaihto-ina olivat seuraavat vaihtoehdot: hankerahoitus, yrityksen perustaminen, yhdistyksen perusta-minen, kansainvälisyystyön yhtenä osana tai muu vaihtoehto.

(H1) ”Kombinaatio (monitoimijainen hanke kaupungin ja oppilaitosten tasolla, itse koulu-tusmatkailun toteuttaminen osana kansainvälisyystyötä.”

(H2) ”Osana matkailun myyntiyhtiön kansainvälistä tuotekehittämistä ja myynninedistä-mistä.”

(H3) ”Palvelun myynnillä.”

(H4) ”Kansainvälisyistyön yhtenä osana.”

(H5) ”Harkitaan vielä.”

Vastausten perusteella todetaan, että koulutusmatkailua on rahoitettu monella tavalla. Kaksi vastaajista on rahoittanut kansainvälisyysyhteistyönä. Hankerahoitus, osana matkailun myyntiyhtiön kansainvälistä tuotekehittämistä ja myyinnedistämistä. Yksi vastaajista kertoo rahoituksen tulevan palvelujen myynnillä. Jokaisen kunnan on löydettävä itselleen paras tapa toimia.

On muistettava, että kunta on julkinen toimija ja saa toimintaansa varat verovaroin. Kunta ei näin ollen voi suoraan myydä tai tuotteistaa verovaroin ylläpidettyä toimintaa.

Julkisen sektorin toimintaa eli terveydenhuoltoa, koulutusta ja muita kansalaisten tarvitsemia palveluja rahoitetaan veroilla. Veroilla kustannetaan myös tulonsiirtoja, kuten lapsilisä, eläkkeitä ja toimeentuloturva. Verovaroilla ylläpidetään myös teiden kunnossa pitoa, viemäriverkostoja, julkisen hallinnon ylläpitoa sekä valtionvelan korkoja. (Veronmaksajat 2020.)

Koulutusmatkailun toteuttaminen tarvitsee monenlaista yhteistyötä ja verkostoja. Kysymyksellä 9 selvitettiin, onko koulutusmatkailun tarjoajilla yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

(H1) ”Laajempi koulutusklusterihanke. Tarjoaa kaupungille ja alueen oppilaitoksille (ammattillinen aste, amk ja yliopisto) sekä muille alan toimijoille yhteistyöalustan kehittää yhteistyötä koulutusviennin saralla. Lisäksi yhteistyötä alueen muiden kuntien sekä alueella toimivien matkailualan yritysten kanssa.”

(H2) ”Kyllä, liikuntakeskus, urheiluopisto, yrityksiä, kaupunki jne.”

(H3) ”Useat eri tahot: mm. vahva matkailutoimija, elinkeinoyhtiö, kuntayhtymän omistama ammattiopisto.”

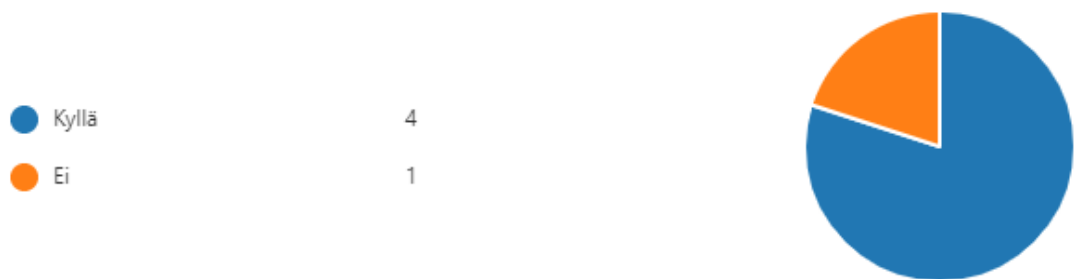
(H4) ”Alueella toimivien matkailuyrittäjien kanssa tehdään yhteistyötä. Yrittäjät hoitavat matkailullisen osuuden, kunta kouluvierailut.”

Vastauksien perusteella neljällä on yhteistyötä muiden tahojen kanssa koulutusmatkailun toteuttamisessa. Jatkokysymyksenä selvitettiin, keitä yhteistyöverkostoon kuuluu. Neljä vastaajista mainitsee yhteistyön matkailutoimijoiden kanssa sekä kolme mainitsee verkostoon kuuluvan alueen

koulut: perusopetus, ammatillinen aste, amk ja yliopisto. Julkisen toimijan on tehtävä yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan alueella toimivien yrityksiä ja järjestöjen kanssa koulutusmatkailuvierailujen järjestämiseksi.

Matkailussa verkostoituminen ja jakelukanavat ovat todella tärkeä asia etenkin pienemmille, erikoistuneille palveluntuottajille, joilla ei ole omaa myyntiorganisaatiota, joka aktiivisesti tarjoaa tuotteita kansainvälisille matkanjärjestäjille. Matkailutuotteen kulku palveluntuottajalta kuluttajalle menee tyypillisesti ainakin kahden jakeluportaan kautta. Nämä jakelukanavat ovat myynnin ammattilaisia ja tekevät työtä, johon palveluntuottajalla harvemmin on resursseja tai osaamista. Ne hankkivat asiakkaita ja markkinoivat kohdetta ja sen tarjontaa. (Luc 2020.)

Oletteko kokeneet haasteita koulutusmatkailun toteuttamisessa?

Kuva 11. Koetaanko koulutusmatkailun järjestämisessä haasteita. (n=5)

Vastaajista neljä kokee, että koulutusmatkailun järjestämisessä on haasteita. Yksi vastaajista kertoi, että he vasta suunnittelevat koulutusmatkailun järjestämistä, jolloin haasteita ei vielä ole.

(H1) ”Kuinka koulutusmatkailu suhteutuu kunnan lakisääteisiin perustehtäviin? Kuinka toiminta saadaan perusteltua organisaatioihin ja yksiköihin ilman, että koetaan vain kuormitusta lisäävänä tekijänä? Toiminnasta koituvan lisäarvon perustelu esim. opettajille? Koulutusmatkailusta aiheutuvan työmäärän kompensointi, OVTES, KVTES? Kunnan toimijoiden sitoutuminen toimintaan ja laadun varmistaminen? Asenteen muutos, toiminta markkinaehtoisesti ja haasteet reagoitakyvyssä (nopeat muutokset yms.). Palveluiden hinnoittelu niin, että toimintaa ei piilosubventoida verovaroin.”

(H2) ”Koulun rooli kansainvälisessä matkailubusineksessa on ongelmallinen - Kouluille on taattava työrauha. Viisumikäytännöt ja muut epävarmuudet ja monet muutokset aiheuttavat paljon lisätyötä, joka ei kuulu vastuuopettajien työhön vaan matkailuelinkeinolle.

Korvaus koulun tekemästä työstä ja matkanjärjestäjän katteet eivät ole helposti ymmärrettäviä. Kuka kantaa riskit?”

(H3) ”Jos koulutusmatkailu on kärkihanke valtakunnassa, miksi Opetus- ja kulttuuriministeriössä tai Opetushallituksessa ei ole asiasta yhden luukun palveluperiaatetta suhteessa koulutuksen järjestäjiin.”

(H4) ”Kunnassamme ei välttämättä ole mahdollisuuksia vastaanottaa niin paljon vieraita kuin olisi kysyntää.”

Vastausten perusteella haasteita on monenlaisia ja moniulotteisia. Yksi vastaajista kokee haasteena kunnan aseman koulutusmatkailuprosessissa ja kuinka saada kaikki toimijat koulutusmatkailun taakse. Kaksi vastaajista oli huolissaan koulun työrauhasta ja siitä miten mahdolliset kustannukset ja tehty työ saadaan korvattua. Ongelmaksi koettiin myös ohjeistuksen puute, tämä tuli esiin kyselyssä yhden vastaajan vastauksesta sekä monissa keskusteluissa koulutusmatkailutilaisuudessa, Helsingissä. Sielläkin esiin nousivat samat kysymykset kuten: Kuinka koulutusmatkailu suhteutuu kunnan lakisääteisiin perustehtäviin? Kuinka toiminta saadaan perusteltua organisaatioihin ja yksiköihin ilman, että se koetaan vain kuormitusta lisäävänä tekijänä? Monet koulutusmatkailuun liittyvät tehtävät aiheuttavat kouluille paljon lisätöitä, jotka eivät kuulu opettajien työhön vaan matkailuelinkeinolle.

Viimeisen kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, että jatkavatko kunnat/kaupungit koulutusmatkailun tarjontaa.

 kyllä	5
 Ei	0

Kuva 12. Koulutusmatkailun tarjonta tulevaisuudessa. (n=5)

Vastaajista viisi kertoo, että tulevat jatkamaan koulutusmatkailutarjontaa tulevaisuudessa.

5.4 Kyselyn ja avoimien haastattelujen yhteenveto

Kyselyn ja matkamessuilla tehdyn neljän haastattelun perusteella saimme taustatietoa koulutusmatkailun suunnittelun toteuttamisesta ja sen järjestämisestä. Lisäksi kysymysten perusteella saimme tietoa asiakasryhmistä ja siitä, mitä he koulutusmatkailulta odottavat. Emme kuitenkaan saaneet tarvittavaa tietoa siitä, kuinka Kempeleen kunnan tulisi järjestää koulutusmatkailua. Kysely ja avoimet haastattelut antoivat taustatietoa ja pohjaa koulutusmatkailuprosessin suunnitteluun. Tästä syystä päädyimme kehittämään toimintamallia Kempeleen kunnalle benchmarkkauksen avulla.

Matkamessujen yhteydessä pidettävässä Missä mennään koulutusmatkailutilaisuudessa viisi kaupunkia, esitteli oman mallinsa, kuinka koulutusmatkailua järjestetään. Yksi kaupungeista oli Espoo. Espoossa koulutusmatkailun kehitys alkoi kaupungin opetustoimen tarpeesta. PISA-menytyksen myötä vierailupaine kouluihin on lisääntynyt. Lisäksi vuonna 2017 sosiaali- ja terveystoimessa alkoi konseptikehitys sivistustoimen innoittama. Espoon kouluissa käy vuosittain useita kansainvälisiä vierailijoita. Espoossa vierailukohteita ovat koulujen lisäksi päiväkodit, sairaala ja neuvolat. Vuonna 2019 päiväkodeissa ja kouluissa vierailijoiden määrä oli 600 henkilöä, neuvoloissa 7 henkilöä sekä terveysasemilla/sairaalassa 25-30 henkilöä. Koulu voi periä vierailijapalkkion, joka on korkeintaan 400 euroa puolikkaasta päivävierailusta ja enintään 800 euroa koko päivän vierailusta rehtorin harkinnan mukaan. Jos vierailijat ruokailevat koulussa, aterialta voidaan veloittaa erikseen. 24 % arvonlisävero lisätään kaikkiin hintoihin. Neuvolavierailusta veloitetaan vuoden 2020 alusta alkaen 400 euroa/90min ja 800 euroa/3h. Vuonna 2019 Espoossa oli tiliöity yhteensä noin. 36 000 euroa tuloa koulutusmatkailuvierailujen ansiosta. Vierailumaksutuloilla oli tehty muun muassa hankintoja kouluille. Haasteellisena asiantuntijavierailuissa Espoo kokee, että vierailujen koordinointi ja järjestäminen aiheuttaa lisätyötä, joka ei ole osa perustettavaa eikä sille ole varattu työaikaa. Vierailuista perittävä maksu on pieni koordinointiin menevään työaikaan ja ryhmien kokoon nähden. Espoossa kuitenkin koettiin, että vierailuista on ollut hyötyä oppilaille, on päästy käyttämään vieraita kieliä autenttisessa tilanteessa sekä on opittu kohtaamaan erilaisesta kulttuurista tulevia vieraita. Kansainvälinen oppimisympäristö on parantanut oppilaiden kulttuurien kohtaamistaitoja ja hälvettänyt ennakkoluuloja. Oma osaamista

on myös oltu innokkaita jakamaan. Maksullisia vierailuja eivät ole valtiotason vierailut, kansainväliset mediavierailut, ystävyyskaupunkien tai kiinnostavien kumppaneiden vierailut. (Ovaska 2020; Espoon kaupunki 2020.)

Satakunta sai vuonna 2008 kiinalaisen ystävyyskaupungin. Ystävyyskaupungin yhteistyötä koordinoi SAMK (Satakunnan ammattikorkeakoulu). Vuonna 2015 perustettiin toimisto korkeakoulujen ja alueen yritysten yhteistyön parantamiseksi. Työntekijöitä lähti myös Kiinaan luomaan yhteistyöväyliä. Näin saatiin luotua vahvempi linkki Satakunnan ja kiinalaisten toimijoiden välille. Satakunnassa vuonna 2016-2017 koulutusmatkailun kehittäminen käynnistyi. Vuodenvaihteessa 2019 SAMK:iin perustettiin koulutusmatkailuun keskittyvä matkatoimisto SAMK Edutraveller, joka on koonnut satakuntalaiset koulutusmatkailun palvelut myytäväksi tuotteiksi. Samk edutraveller on opiskelijavoimin toimiva incoming- koulutusmatkailutoimisto. Tärkeimmät koulutusmatkailun kohdemarkkinat ovat Aasiassa ja leirikoululaiset tärkein kohderyhmä. Ensimmäinen pilottiryhmä saapui vuonna 2017. Vuonna 2019 Satakunnassa oli vierailut reilu 100 leirikoululaista. Satakunnassa kehitetään koulutusmatkailua koulutusalan toimijoiden ja matkailuyritysten yhteistyönä. Yhteistyössä on syntynyt leirikoulutuotteita. Vierailleet ryhmät ovat tulleet pääsääntöisesti Kiinasta. Leirikoulut ovat tuoneet matkailuyrityksiin kesän kiivaimman sesongin ulkopuolelle toivottua vilinää. Satakunnan ammattikorkeakoulu koordinoi yritysryhmähanketta ja yhteistyötä koulutusalan toimijoiden kanssa. (Uusiniitty-Kivimäki, 2020; SAMK, 2019.)

Joensuun kaupungin motiivina koulutusmatkailun kehittämiseen on ollut maakuntaan kohdistuvan matkailukysynnän kasvattaminen. Kaupungin yksi kehittämishankkeista on ollut EKA – elämyksellisen koulutusmatkailun asiakaspotentiaalin selvittäminen ja pilotointi, jossa Pohjois-Karjalan tavoitteena on olla merkittävä koulutusmaakunta sekä lisätä koulutuslaitosten koulutusvientiä ja kansainvälistymistä. Pohjois-Karjalasta löytyy ainutlaatuisia luontokohteita ja niiden ympärille on rakennettu luontomatkailupalveluita. Hankkeen tarkoitus oli kehittää pohjoiskarjalaisia vahvuuksia yhdistävä uudenlainen lähestymistapa, elämyksellinen koulutusmatkailu, jolla on merkittäviä vaikutuksia alueen elinkeinojen kehittämiseen. (Kaasinen & Leppänen, 2020.)

Mukana tilaisuudessa oli myös Lahti. Lahdessa koulutusmatkailua toteuttaa Lahti Region Oy yhdessä kaupungin kanssa. Liikuntakeskus Pajulahti on alueen koulutusmatkailutoiminnassa vahvasti mukana toteuttamassa aktiivista leirikoulutoimintaa. Vuonna 2019 kiinalaisten osuus paikallisten koulutusmatkailun kohderyhmästä oli 90 prosenttia. Kiinalaisilla oli Lahden seudulla yli

5000 majoitusvuorokautta, pelkästään Pajulahdessa oli 21 leirikouluryhmää. Kiinalaisia kiinnostaa myös Lahden seudulla koulutustaso, rento ja välitön tunnelma koulussa, lyhyet koulupäivät, opettajan itsenäisyys, luovat aineet sekä tekemällä oppiminen. Vastaavasti suomalaiset oppivat vierailtaan kurinalaisuutta, hyviä käytöstapoja ja sujuvia esiintymistaitoja.

Näistä esitetyistä malleista Oulun kaupungin malli oli useamman vuoden työn tulos. Toiminnan kehittämiseen on käytetty aikaa ja rahaa. Pohjalla on ollut useampaa hankerahoitusta. Oulun kaupungin malli oli esitetyistä toimivin ja pisimmälle viedyin, tästä syystä päädyimme benchmarkkaamaan Oulun kaupunkia. Kyselyn perusteella (Liite 1) saimme taustatietoa Oulun kaupungin koulutusmatkailun toteuttamisen mallista, mutta halusimme seuraaviin kysymyksiin vielä vastauksia benchmarkkaus -vierailun avulla:

- Minkälaisia koulutusmatkailun muotoja kysytään?
- Miten uuden toimijan kannattaa lähteä liikkeelle?
- Kuka järjestää/organisoi ja mikä on käytettävä henkilöresurssi?
- Kuinka vastuu ja valtuudet on määritelty?
- Miten saadaan palautetta/tehdään asiakaskyselyitä?

Benchmarkkausvierailu toteutettiin avointa haastattelua hyödyntäen Oulun kaupungin koulutusmatkailuun perehtyneen henkilön kanssa 10.2.2020. Vierailuun varattiin aikaa 2-3 tuntia. Vierailun aikana keskustelusta poimittiin tärkeät koulutusmatkailun toimintamallin periaatteet. Keskustelun välissä esitettiin täydennettäviä kysymyksiä, jotta toimintamallin toteuttamisesta saatiin paljon hyödyllistä tietoa.

Haastattelun perusteella kysytyimpiä koulutusmatkailun muotoja ovat pääasiassa kouluvierailut sekä leirikoulut. Yritysvierailut, esimerkiksi teknologia yrityksiin sekä jätteenkäsittelyalalle ovat herättäneet kiinnostusta. Lisäksi japanilaiset vieraat ovat olleet erittäin kiinnostuneita neuvola-palveluista.

Jos suunnitellaan koulutusmatkailun tarjoamista, kannattaa ensin selvittää, onko kaupungilla tai kunnalla todellista kiinnostusta toteuttaa koulutusmatkailua. Toteuttaminen vaatii paljon sitoutumista ja paneutumista asiaan. Tämän jälkeen kartoitetaan yhteistyökumppanit ja sisäiset toimijat. Kun koulutusmatkailun parissa toimivat tahot on selvitetty, mietitään henkilöstöresursointi

sekä työnjako. Benchmarking vierailun yhteydessä meille kerrottiin Oulun kaupungin toimintatavoista. Kaupunki on määritellyt osallistuvien tahojen/henkilöiden vastuualueet ja valtuudet palvelumuotoilun avulla. Jokaisen koulutusmatkailua suunnittelevan kaupungin/kunnan on määriteltävä käytettävät resurssit.

Avoimessa haastattelussa nousi esiin, että Oulun kaupunki oli työstänyt koulutusmatkailumallinsa palvelumuotoilun keinoin yhteistyössä Palvelumuotoilu Palon, Oulun sivistys- ja kulttuuripalveluiden sekä BusinessOulun kanssa.

Palvelumuotoilulla tarkoitetaan palveluiden ja liiketoiminnan ihmislähtöistä kehittämistä, johon palvelun käyttäjä otetaan aktiivisesti mukaan. Palvelumuotoilu antaa kehitystyölle kokonaisvaltaisen lähestymistavan, prosessin, menetelmät ja työkalut. Palvelumuotoilussa hyödynnetään esimerkiksi yhteiskehittämistä, luovia menetelmiä, erilaisia visualisointi- ja konkretisointitapoja sekä nopeita kokeiluja. Palvelumuotoilussa pohditaan, kuka on asiakkaasi. Mitkä ovat asiakkaiden tarpeet, toiveet, hyödyt ja huolet. Palvelumuotoilussa mietitään, miten asiakas kohtaa sen, miten me se tehdään. Mistä hän tulee, miten hän löytää sinut? Mitä tapahtuu sinä aikana, kun olet yhdessä häneen? Mietitään asioita asiakkaan näkökulmasta. (Palvelumuotoilu Palo, 2020.)

6 Koulutusmatkailun toiminnan suunnittelu

Kehittämistoiminnalla on viisi tehtävää. Kehittäminen edellyttää perusteluja, jolloin otetaan kantaa siihen, mitä ja miksi kehitetään. Toiseksi varsinainen kehittäminen vaatii toiminnan organisoimista, jolloin otetaan kantaa siihen, kuka tekee mitään ja millä resursseilla. Kolmanneksi kehittäminen edellyttää luonnollisesti myös varsinaista kehittävää toimintaa, jonka jälkeen kehittämisen toimintaa arvioidaan. Viimeisenä tehtävänä on uusien palveluiden sekä tuotteiden markkinointi. (Toikko & Rantanen 2009, 56.)

Kehittäminen saa virallisen luonteen, kun sen tavoite saa esimerkiksi rahoittajan tai organisaation johdon hyväksynnän. Usein kehittämistoiminta edellyttää työyhteisön yhteistä käsittelyä ja vähintäänkin yhteistyötahojen informointia. Joissakin tilanteissa voidaan toki kehittää vain yksittäisen työntekijän omaa työtä, mikä ei välttämättä edellytä laajaa työyhteisön hyväksymistä tai virallistamista. (Toikko & Rantanen 2009, 58.)

Kehittämistoiminnan toteutus muodostuu ideoinnista ja priorisoinnista, kokeiluista ja mallintamisesta. Usein ideointi nousee esille jo kehittämistoiminnan perustelun ja organisoimisen yhteydessä, mutta toteutuksen yhteydessä ideointiin voidaan edelleen palata ja sitä voidaan laajentaa ja tarkastella myös uusista näkökulmista. Kysymyksessä on se, miten asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Kehittämistoiminta on ennen kaikkea konkreettista tekemistä. Monet käyttäjä- ja toimijalähtöiset toimintatavat korostavat aidoissa ympäristöissä tapahtuvaa kehittämistä. Konkreettisen tekemisen ohella kehittämistoimintaan liittyy myös pohtiva ja analysoiva taso. Kehittämisen seuranta tapahtuu erilaisissa työryhmissä, joissa keskustellaan kehitettävästä toiminnasta. Kehittämistoiminnan arvioinnin tehtävänä on suunnata kehittämistoiminnan prosessia. Tavoitteena on siis tuottaa tietoa, jonka avulla kehittämisprosessia voidaan ohjata. Arviointi on eräänlainen kehittämisprosessin solmukohta, jossa kehittämisen perustelua, organisoimista ja toteutusta puntaroidaan. Toisaalta arvioinnin tehtävä on tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta. Yksinkertaisimmillaan arvioinnin yhteydessä analysoidaan sitä, onko kehittäminen saavuttanut tarkoituksensa vai ei. Miltä osin on onnistuttu ja miltä osin ei? Keskeinen lähtökohta arvioinnille on hankesuunnitelma ja siinä määritellyt tavoitteet. Arviointia voidaan lähestyä myös toimijoiden osallistumisen näkökulmasta. Arvioinnin tehtävä on tuoda esiin kehittämiseen kohdistuvia erilaisia odotuksia ja

toisaalta hyödyntää niitä dialogisesti kehittämisprosessin aikana. Osallistavassa arvioinnissa pyritään antamaan ääni kaikille kehittämisen sidos- ja eturyhmille. Arvioinnilla voidaan pyrkiä yhteisten merkitysten luomiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 59-62.)

Osallistavaan arviointiin kuuluu, että arvioitavasta asiasta etsitään sen vahvuuksia ei ongelmia. Ulkoisessa arvioinnissa arvioija tarkastelee kehittämistoimintaa ulkoapäin, kun taas sisäisessä arvioinnissa arvioija analysoi sitä toimintaa, jota itse on toteuttamassa. Ulkoinen arviointi mahdollistaa puolueettomamman ja tutkimuksen mielessä luotettavamman tarkastelunäkökulman. Sisäisen arvioinnin vahvuutena on kohteen hyvä tuntemus, mahdollisuus monipuolisiin aineistoihin sekä suurempi mahdollisuus hyödyntää saatua arviointitietoa toimintojen kehittämiseen. Ulkoisen ja sisäisen arvioinnin ero ei aina ole jyrkkä, vaan myös ulkoinen arvioija saattaa osallistua kehittämistoiminnan suuntaamiseen esimerkiksi käymällä väliarviointien tuloksista keskustelua kehittämishankkeen eri toimijoiden kanssa. Loppuarviointia tehdessään ulkoinen arvioija voi joutua arvioimaan myös omaa toimintaansa projektin ohjaamisessa ja suuntaamisessa. (Toikko & Rantanen 2009, 59-62.)

Arvioinnin jälkeen tarkastellaan tuloksia, jota kutsutaan tulosten levittämiseksi. Levittämistoiminnasta käytetään myös nimityksiä juurruttaminen ja valtavirtaistaminen. Tulosten levittäminen edellyttää usein omaa erillistä prosessiaan, joten se ei välttämättä nivelly ongelmita varsinaisen kehittämisprosessin sisälle. Tulosten levittämistä voidaan edistää tuotteistamisen avulla. Tuotteistaminen voi tarkoittaa esimerkiksi kehitettävän työmenetelmän tai -prosessin mallintamista. Selkeä malli edistää kehitytyn asian ymmärtämistä ja sitä kautta myös levittämistä. Mallintamisen lisäksi tuotteistamiseen liittyy myös markkinointi- ja myyntityön elementtejä. Mallinnetulle palvelulle tai tuotteelle määritellään sisältö ja hinta, mutta sille määritellään myös kohderyhmä. Keskeinen osa mallinnusta on myös palveluun tai tuotteeseen liitettävän tarinan luominen. Mihin tarkoitukseen palvelu tai tuote on luotu? Millaisia tuloksia sillä saadaan? Palvelulle tai tuotteelle määritellään viestivä nimi ja se paketoidaan tarinan mukaiseen formaattiin. Tuotteistaminen tähtää markkinointiin, jolloin se kuvataan mahdollisimman myönteisessä, mutta uskottavassa valossa. Tuotteistaminen tukee levittämistoimintaa, mutta ei aina ratkaise sitä. Uusien käytäntöjen levittäminen ja ylläpitäminen on oma erityinen sosiaalinen prosessinsa. Tulosten levittämistä voidaan pyrkiä tukemaan esimerkiksi koulutusten avulla. Lyhyt yksittäinen koulutuspäivä edistää tuotteen markkinointia, mutta ei vielä varsinaisesti tue uuden toimintatavan levittämistä. Levit-

tämistoiminta edellyttääkin palvelun tai tuotteen loppukäyttäjien sitouttamista pidempiin sosiaalisiin prosesseihin. Käyttäjille voidaan tarjota esimerkiksi koulutusjaksoja ja konsultatiivisia ja työnohjauksellisia workshop-tapaamisia. Käyttäjille voidaan muodostaa oma klubi, jolle tarjotaan oikeutta lisätietoon esimerkiksi salasanan taakse sijoitetuilta verkkosivuilta. Käyttäjiltä voidaan myös kerätä tietoa palvelun tai tuotteen toimivuudesta, mutta heidän kanssaan myös jatketaan tuotteen kehittämistä. Tällä tavalla käyttäjät sitoutuvat kehitetyn palvelun tai tuotteen jatkokehittämiseen, mutta ovat samalla myös entistä potentiaalisempia jatkotilaajia. Tässä mielessä leittäminen on yhtä osallistava prosessi kuin kehittäminenkin. (Toikko & Rantanen 2009, 62-63.)

6.1 Toiminnan kartoitus

Kehittämistehtävän tarkoituksena oli laatia Kempeleen kunnalle koulutusmatkailun toteuttamisen malli. Kempeleen kunnan aikomus on aloittaa tulevaisuudessa koulutusmatkailun tarjoaminen. Kempeleen oman toiminnan kuvausmallin perusteella Kempeleen kunta voi purkaa koulutusmatkailun mahdollisimman pieniin ja yksityiskohtaisiin osiin. Tavoitteena on toiminnan kuvaaminen (kuva 13) mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta koulutusmatkailua voidaan toteuttaa. Kartoitustilanteessa jokainen koulutusmatkailuun liittyvä osa-alue puretaan osiin ja analysoidaan.

Kuva 13. Tilannekartoitus esimerkki.

Kuvan 13 tilannekartoitus esimerkin avulla voidaan määrittää seuraavasti kaikki prosessin osa-alueet. Tilannekartoituksella pyritään kuvaamaan oma toiminta mahdollisimman tarkkaan ja samalla selviää koulutusmatkailun toteuttamisessa tarvittavat vahvuudet, mahdollisuudet ja huomioitavat asiat.

1. Perustietoihin kirjataan tarkkaan, mitä prosessin aloittamiseen tarvitaan. Esimerkiksi mitä tulee ottaa huomioon kouluvierailujen järjestämisessä. Arvioidaan olemassa olevat tiedot, taidot ja osaaminen, tilat, palvelut sekä käytettävissä olevat työkalut kouluvierailujen järjestämiseksi. Samalla tavalla kartoitetaan myös esimerkiksi päiväkotij- ja neuvolavierailujen järjestäminen, leirikoulut ja niin edelleen.
2. Perustietojen määrittämisen jälkeen kuvataan valittujen prosessien tavoitteet; mitä palveluja halutaan tuottaa, miten, miksi ja milloin. Halutaanko osallistua vain leirikoulutointaan vai otetaanko ohjelmaan myös säännölliset kouluvierailut? Tässä vaiheessa kannattaa myös pohtia sitä kuinka pitkäaikaisia kouluvierailuja halutaan tai voidaan tarjota. Onko kyseessä parin tunnin mittainen oppituntien seuraaminen vai osallistava useamman päivän mittainen toteutus?

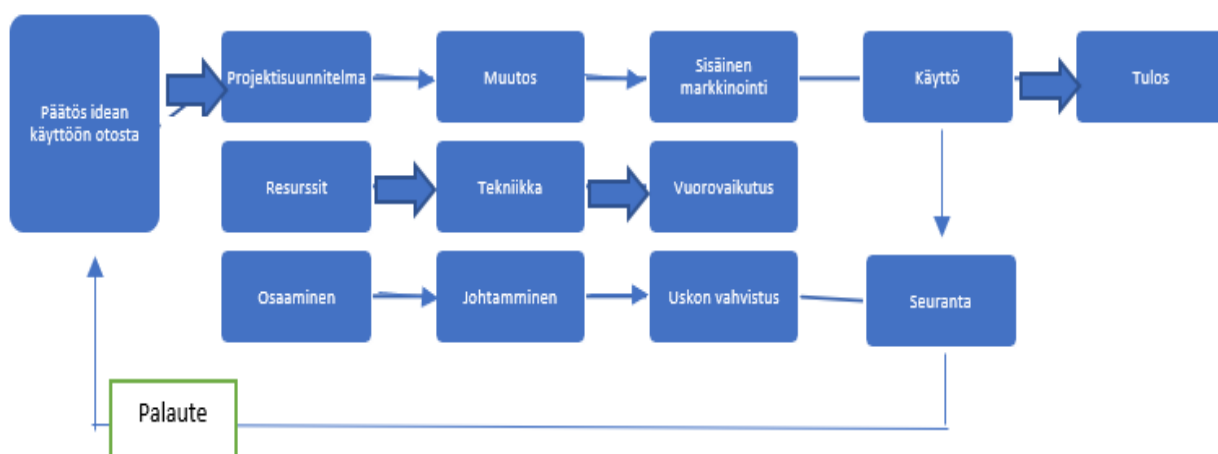
3. Jokaiselle vastuualueelle nimetään vastuuhenkilö sekä hänelle sijainen. Vastuualueet sekä niihin kuuluvat tehtävät kuvataan tarkkaan. Näin jokainen osallistuja tietää mitä hänen kuuluu tehdä, oli hän vastuuhenkilö tai sijainen.
4. Tässä vaiheessa kuvataan, mitä resursseja eli tietoja, taitoja, tiloja ja materiaaleja on käytössä, jotta koulutusmatkailua voidaan toteuttaa. Erityistä huomiota tulee muun muassa kiinnittää tietosuojan ja -suojan toteutumiseen, kuinka kouluvierailut voidaan järjestää tietoturvan puitteissa oikein. Tärkeää on myös selvittää mitä osaamista tarvitaan tehtävien suorittamiseksi ja keillä tarvittavia taitoja on. Lisäksi on varmistettava osaavien henkilöiden halukkuus toimintaan.
5. Ohjeistus ja ohjaus. Tässä vaiheessa käydään yksityiskohtaisesti tehtävittäin läpi kaikki toteuttamiseen liittyvät ohjeet, lait, asetukset, luvat ja mahdolliset muut toteuttamiseen liittyvät asiat, joita kunnan pitää ottaa huomioon. Tässä vaiheessa tehdään myös perehdyttämissuunnitelma mahdollisten sijaisuuksien varalta, varmistetaan mistä saadaan apua ja lisätietoja ongelmatilanteissa tai prosessien muuttuessa.
6. Tunnusluvut ja seuranta. Valitaan käytettävät seurantamenetelmät ja mittarit koulutusmatkailun toteuttamiseksi. Mietitään, kuinka vierailulaskutus toteutetaan ja mitä siinä pitää ottaa huomioon kulujen kattamiseksi. Ratkaistaan myös, miten koko prosessia ja sen toimintaa seurataan.
7. Mitä ovat ne tekijät, jotka voivat olla toiminnan esteenä tai vaikeuttaa toimintaa. Onko saatavuus ja tavoitettavuus taattu? Kohtaako käytettävissä oleva aika resurssit?
8. Lopuksi kartoitetaan kaikki ne muut asiat, joita ei edellä ole vielä otettu huomioon.

Kun oma toiminta on kuvattu, voidaan benchmarkkauksen avulla suunnitella kuinka koulutusmatkailua voitaisiin Kempeleessä toteuttaa. Jos toiminnan kuvaukseen on osallistunut useita eri alan edustajia, kuten koulut ja päiväkodit, neuvolat, jokainen ryhmä esittelee kaavionsa toiminnasta. Tässä prosessissa apuna voidaan käyttää esimerkiksi alla olevan mukaista taulukkoa. Taulukkoon (7) kirjataan muiden esittelemistä malleista saatu tieto.

Taulukko 7. Toiminnan kuvausten havaintojen kirjauslomake. (Hotanen 2001, 34.)

BENCHMARKING (mitä, miten, milloin ja miksi tekevät? -kuinka se vaikuttaa onnistumiseen?)			
Havaittu asia	Sen vahvuudet	Kehitysmahdollisuudet	Tärkeys

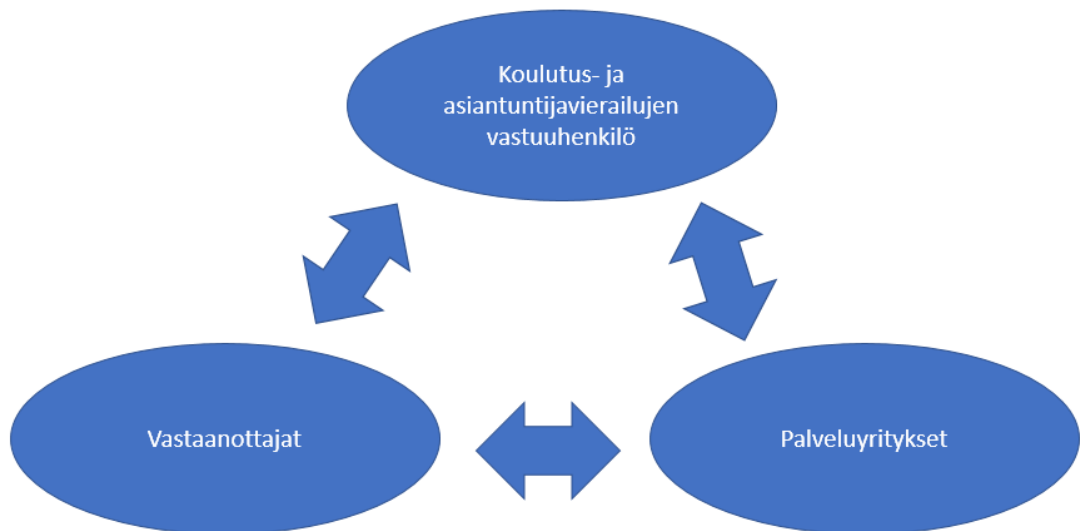
Sopiva malli löytyy yksinkertaisesti kuvaamalla ideaaliprosessi ja siihen liittyvät oleelliset asiat fläpille tai suoraan kannettavalle tietokoneelle. Tällöin varmistetaan, että kaikki ovat ymmärtäneet asiat samalla tavalla. Tärkeää on osata viedä asioita eteenpäin. (Hotanen 2001, 35.)

Kuva 14. Esimerkki prosessikuvauksesta (Hotanen 2001, 35.)

6.2 Toimintamalli

Toimijoiden määrittely on keskeinen osa kehittämistoiminnan organisointia. Toimijat voivat olla virallisia organisaatioita, järjestöjä tai muita epävirallisempia tahoja, mutta myös ammattilaisia, palveluiden käyttäjiä tai kansalaisia. Kehittämistoiminta voi saada alkunsa kahden tai useamman henkilön keskusteluista. Tämän vuoksi tulisi saada useita toimijoita mukaan jo kehittämistoiminnan perusteluiden tuottamiseen, mutta viimeistään organisointiin. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että toimintaan osallistuvat kaikki, joita kehittäminen tavalla tai toisella koskettaa. (Toikko & Rantanen 2009, 58.)

Kuva 15. Kehittämistoiminnan toimijat.

Vastuuhenkilön päätehtäviin kuuluu yhteistyö ja verkostointi paikallisten toimijoiden kanssa, yhteistyösopimusten ja toiminnan reunaehtojen määrittely, koulutusmatkailupakettien tuotteistaminen yhdessä kumppaneiden kanssa sekä niiden myynti- ja markkinointimateriaalien ja kanavien kehittäminen. Kokonaispakettien luominen helpottaa ostamista ja antaa ostajalle mielikuvia siitä, mitä eri pituiset vierailut Kempeleessä voivat vierailijalle tarjota. Tuotepaketteja kehitetään kumppaneiden kautta tarjottaviksi kokonaisuuksiksi. Myyntikanavaa ohjataan suoraan kumppaneiden kautta toimivaksi. Vastuuhenkilö keskittyy asiakastarpeisiin, joille ei ole valmiita ratkaisuja saatavilla. Lisäksi vastuuhenkilön tehtäviin kuuluu vierailupyyntöjen selvitystyö ja ohjaus sekä vierailusisällön tuottaminen yhdessä kumppaneiden kanssa ja lopuksi asiakaskokemuksen laadun seuranta ja kehittäminen.

Vierailijoiden vastaanottajia ovat esimerkiksi alueen koulut, oppilaitokset ja päiväkodit sekä lasten ja nuorten palvelut esimerkiksi liikuntapalvelut ja vapaa-ajan palvelut. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan erilaiset teknologiayritykset ja esimerkiksi jätehuoltopalvelut. Vastaanottava taho tekee yhteistyötä vastuuhenkilön kanssa, tässä vaiheessa voidaan määritellä esimerkiksi vierailujen määrät ja millä tavoin vierailuista sovitaan, toimintasäännöt vierailuiden yhteydessä (liikkumiset, kuvaaminen, salassapitosopimukset). Tuotteistetut ja ennalta tunnetut vierailusisällöt helpottavat asiasisällön tuottajan arkea. Ne tehostavat ajankäyttöä, kaikkea ei tarvitse joka kerta rakentaa alusta alkaen uudelleen. Vierailijoiden vastaanottajat voivat sopia palveluyritysten kanssa pakettien toteutuksen työn jaosta. Esimerkiksi erityisasiantuntemusta omaava henkilö on vierailussa mukana vain tarvittavan hetken.

Palveluyritykset ovat toimijoita, jotka tarjoavat koulutus- ja asiantuntijavierailijoille paikallistuntemukseen perustuvaa palvelua. Näitä voivat olla esimerkiksi koulutus- tai toimialaosaamiseen keskittyvät yritykset, jotka tarjoavat vierailijoille kokonaispaketteja tai tuottavat osan asiasisällöstä. Sekä matka- tai ohjelmatoimistot, jotka tarjoavat erilaisia kokonaisuuksia vierailijaryhmille. Itsenäisinä yrityksinä palveluyritykset kehittävät kilpailukykyistä sisältöä vierailijoille. Palveluyritysten on mahdollista myydä suoraan omia palvelupakettejaan vierailijoille. Jos palveluyrityksen tuotepaketit sisältävät kunnan tuottamaa sisältöä (tai vierailuja kunnan omistamiin kiinteistöihin), paketin kehittäminen vaatii yhteistyötä sekä vastuuhenkilön että vierailijoiden vastaanottajien kanssa.

Koulutusmatkailu toimintaa voi suunnitella yhdessä esimerkiksi järjestämällä erilaisia toimintapajoja, jossa on osallisina kunnan edustaja, koulujen rehtorit ja kansainvälisyystiimit. Toimintapajojen tuotoksia voi testata esimerkiksi pienimuotoisilla, keskinäisillä kouluvierailuilla ja näistä vierailuista saatujen palautteiden perusteella voi luoda erilaisia malleja kouluvierailuihin. On muistettava, että koulujen mahdollisuus kulujen kattamiseksi on niin sanottu kulukorvaus. Toiminnalla ei voida tehdä voittoa mutta kuluja voidaan kattaa. Kulujen kattamiseksi on laskettava tarkkaan jokaisen toimijan tai toimintaan osallistuvan henkilön keskimääräinen palkka, ruokakustannukset, materiaalikustannukset ja niin edelleen riippuen saapuvan ryhmän tarpeista. Nämä kulukorvaukset koulu voi laskuttaa matkanjärjestäjän kautta osana palvelupakettia.

Pohdinta

Koulutusmatkailu on Suomessa kasvava trendi, josta paljon puhutaan. Tämä opinnäytetyö sai alkunsa siitä, kun paikallislehdessä oli kesällä 2019 kirjoitus Kempeleen kunnan tulevaisuuden suunnitelmista kehittää matkailualueitaan Zeniittiä. Lähestyimme syksyllä 2019 Kempeleen kunnan elinkeinokoordinaattoria kysyäksemme, voisimmeko tulla mukaan kehittämään kunnan matkailua jollakin tavalla. Ideoita oli paljon, mutta mielenkiintomme heräsi, kun puhuimme koulutusmatkailusta.

Suomeen kohdistuvan koulutusmatkailun kiinnostuksen taustalla on peruskoululaisten menestyminen PISA- tutkimuksissa sekä yleensä suomalaisen koulutuksen hyvä maine. Koulutusmatkailun trendit ovat muun muassa tekemällä oppiminen, ilmiöpohjainen oppiminen, kestävä kehitys, luonto, arktinen sijainti, erilaiset ympäristöteemat ja yleensä kestävä matkailu. Koulutusmatkailun haasteita ovat ystävyyskoulujen löytyminen, koulujen resurssien vähyyys vastaanottoon, vierailujen sisältö ja osallistaminen, hinnoittelu, majoitus esimerkiksi kotimajoituksen vähyyys ei kohdata kysyntää, muuttuvat aikataulut ja kesälomien aikaan kohdistuva kovin kysyntä.

Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Kempeleen kunta, jonka aikomus oli aloittaa koulutusmatkailun tarjoaminen jossain vaiheessa. Opinnäytetyön tarkoitus oli laatia kunnalle malli koulutusmatkailun toteuttamiseen. Toimeksiantajan pyynnöstä työstä tehtiin lopulta sellainen, että sitä voivat käyttää apuna muutkin kunnat suunnitellessaan koulutusmatkailua.

Syksyn aikana aloitimme tietojen keräämisen ja koulutusmatkailun toteuttamisen malli sai hyvin tuulta purjeisiin, mutta jo alkumetreillä huomasimme, että esimerkiksi teoretiedon puuttuminen tulee aiheuttamaan isoja ongelmia muun muassa teoreettisen viitekehyksen kirjoittamiseen. Toinen iso kompastuskivi oli se, että suurimmalle osalle ihmisistä koko koulutusmatkailu käsite oli vieras. Ajatellaan, että kyseessä on pelkästään matkailuun liittyvää toimintaa, eikä huomioida sitä, että kyseessä onkin suomalaisen koulutusjärjestelmän jalkauttaminen mahdollisesti muidenkin maiden käyttöön. Samalla saadaan matkailutuloja kuntaan, kun koulutusmatkailu lisää kunnan vetovoimatekijöitä. Kolmantena ongelmana koetaan mahdollisten vieraitten aiheuttamat häiriöt koulutyöskentelyssä, toisin sanoen ilmiöpohjainen ja toiminnallinen opetus ei ole vielä arkipäivää kaikissa Suomen peruskouluissa.

Opinnäytetyön edetessä toteutettiin pienimuotoinen kysely myös Kempeleen yhtenäiskoulujen rehtoreille. Kempeleen kunnan sivistys- ja hyvinvointijohtaja kokosi meille rehtorien vastausten perusteella tiivistelmän vastauksista, vastaajia oli ollut kolme. Saadun tiivistelmän perusteella kouluilla ei ole valmiuksia vastaanottaa koulutusmatkailijoita muun muassa tilanpuutteen vuoksi. Kyselyn tiivistelmä annettiin sellaisenaan Kempeleen kunnan elinkeinokoordinaattorin käyttöön.

Loppuvuodesta ilmeni, että Kempele liittyy VisitOulu-matkailuverkoston vuoden 2020 alusta alkaen. Osallistuimme tammikuussa 2020 Matkamessujen yhteydessä järjestettyyn koulutusmatkailu-tilaisuuteen ”Missä mennään koulutusmatkailussa”, jossa Oulun kaupunki esitteli oman toimintamallinsa liittyen asiantuntija- ja koulutusmatkailuvierailuihin. Tapahtuman päätteeksi sovimme Oulun kaupungin edustajien kanssa tapaamisesta. Tapaaminen oli 10.2. Tapahtumassa keskusteltiin Oulun mallista ja sen mahdollisesta benchmarkkauksesta.

Toimintamallissa annetaan työkalut siihen, kuinka kunta voi alkaa suunnitella omaa tapaansa toteuttaa koulutusmatkailua. Keskeinen lähtökohta on hyvä suunnitelma, esimerkiksi hankesuunnitelma ja omien vahvuuksien hyödyntäminen sekä oikeiden yhteistyökumppaneiden löytäminen. Yhteistyökumppaneiden kanssa kannattaa yhteistyössä suunnitella muun muassa palvelukonaisuudet, markkinointi, vastualueet- ja henkilöt. Jos Kempeleen kunta päättää lähteä toteuttamaan koulutusmatkailua, kannattaa suunnata markkinointi Kiinaan. Kiinalaiset ovat kiinnostuneita erityisesti koulu- sekä teknologiayritysvierailuista. Kempeleessä on potentiaalisia vierailukohteita esimerkiksi Ylikylän koulu, Kempeleen lukio, Köykkyrin hiihtokeskus- ja urheilualue, Sarkkirannan urheilukeskus, Zemppi-areena sekä teknologiayrityksistä esimerkiksi Ouman, Polar Electro Oy ja nykyisin kiinalaisomisteinen JOT Automation Oy.

Mietimme, miten onnistuimme koulutusmatkailun toimintamallin kehittämisessä. Saimmeko sellaisen työkalun, jolla Kempele ja mahdollisesti muutkin kunnat voivat suunnitella koulutusmatkailua? Koska koulutusmatkailusta on vielä suhteellisen vähän teoreettista tietoa koimme, että benchmarkkaus oli paras tapa koulutusmatkailumallin kehittämiseen. Yksityiskohtainen toimintamalli ja toimintatapa jää kunnan tehtäväksi, koska osaaminen ja tietotaito on kunnassa työskentelevillä henkilöillä.

Suomen hallituksen määräyksestä maaliskuussa 2020 koronaviruksen takia peruttiin ulkomaille suuntautuvat matkat ja ulkomaiset vierailijaryhmät. Oppilaiden ja opiskelijoiden ulkomaille koh-

distuvat matkat, leirikoulut, tutustumismatkat, Erasmus-vaihdot yms. peruttiin lukuvuoden loppuun saakka. Kouluihin ja päiväkoteihin ei enää vastaanotettu ulkomailta tulevia ryhmiä. Kunnan taloudellinen tilanne on heikentynyt merkittävästi talousarvion 2020 laadintahetkestä. Suurimpana syynä talouden heikkenemiseen on ollut verotulojen romahtaminen koronapandemian takia. Koronaviruksen vaikutus matkailuun on ollut valtava. Nähtäväksi jää miten nopeasti toimiala elpyy ja miten tilanne on vaikuttanut koulutusmatkailuun.

Lähteet

Anttila, P. (2020). Missä mennään koulutusmatkailu- luento. 16.1.2020. Helsinki.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys. (2017). Opetushallituksen koulutusviennin kasvuohjelma käynnistyi. Saatavilla 31.10.2019. <https://www.amke.fi/ajankohtaista/uutiset/uutinen/opetus-hallituksen-koulutusviennin-kasvuohjelma-kaynnistyi.html>

Asunta, M. (2018). Suomi on vielä kaukana Pohjoismaista, vaikka turistit ovat löytäneet viimein meillekin. *Kauppalehti* 9.7.2018. Saatavilla 25.10.2019. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/suomi-on-viela-kaukana-pohjoismaista-vaikka-turistit-ovat-loytaneet-viimein-meille-kin/18ce463e-9991-33f3-aae1-dd955b19aae8>

Autere, H. & Kuokkanen, M. (2019). Tutkintoviennin tilannekatsaus. Omnia Education Partnerships. Saatavilla 21.3.2020. <https://www.oep.fi/new/wp-content/uploads/2019/10/Tutkintoviennin-tilannekatsaus-H-Autere.pdf>

BusinessOulu. (2020). Oulun toimenpideohjelma 2018-2023. Oulun seudun matkailustrategia. Saatavilla 2.4.2020 https://www.businessoulu.com/media/2015/matkailustrategia_2018_2023.pdf

Dong, Y. (2018). Koulutusmatkailun hyödyt. Teoksessa Mantua-Kommonen, K., Nori, S. & Yuan, K. Mitä on koulutusmatkailu? (54-71). Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 28.01.2020 https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf

Espoon kaupunki. (2020). Kansainvälisyys. Saatavilla 20.4.2020 [https://www.espo.fi/en-US/Childcare_and_education/Comprehensive_education/Finnish_Education_Unit/Internationality/Internationality\(96128\)](https://www.espo.fi/en-US/Childcare_and_education/Comprehensive_education/Finnish_Education_Unit/Internationality/Internationality(96128))

Haglund, C. (2016). Learning for the Future. Eduskunta: Koulutusvienti kartalle julkaisu 3/2016. Saatavilla 22.3.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/tuvj_3+2016.pdf

Helin, A. (2020). Helsinki- Suomen pieni suurkaupunki. Kerran elämässä matkaopas maailmaan. Saatavilla 6.2.2020. <https://kerranelamassa.fi/kotimaan-matkailu/helsinki/>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2004). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Hotanen, J., Laine, R. & Pietiläinen, S. (2001). Benchmarking-opas. Opi hyviltä esikuvilta! Helsinki: Suomen Laatu keskus Koulutuspalvelut.

- Itä-Suomen Yliopisto (2020). Benchmarking. Saatavilla 15.2.2020 <https://www.uef.fi/benchmarking>
- Johnson, P. (2000) Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Juusola, H.& Nokkala, T. (2019). Opetushallitus: Katsaus suomalaista koulutusvientiä koskevaan tutkimus- ja selvityskirjallisuuteen vuosilta 2010-2019. Saatavilla 11.11.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/katsaus_suomalaista_koulutusvientia_koskevaan_tutkimus_ja_selvityskirjallisuuteen_vuosilta_2010-2019_0.pdf
- Jyväskylän yliopisto. (2012) Koulutukseen liittyvä terminologiaa. Saatavilla 20.4.2020. <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kielo/termipankki/Y>
- Kaasinen, J. & Leppänen, J. (2020). Missä mennään koulutusmatkailu- luento. 16.1.2020. Helsinki.
- Kalsi, G. (2018). Intiassa kysyntää luontoseikkailulle ja kulttuurin rikastuttamiselle. Teoksessa Mantua-Kommonen, K., Nori, S. & Yuan, K. Mitä on koulutusmatkailu? Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 24.2.2020. https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf
- Karvonen, A. (2019). Kaleva 10.12.2019. Kempele mukaan VisitOulu-verkostoon: ”Kunta vahvistaa tulevaisuudessa matkailun merkitystä”.
- Kempeleen kunta. (2017a). Matkailualue Zeniitti. Saatavilla 7.2.2020. <https://www.kempele.fi/tyo-ja-yrittaminen/elinkeinoelaman-kehittamishankkeet/matkailualue-zeniitti.html>
- Kempeleen kunta (2017b). Kempeleen kansainvälinen toiminta. Saatavilla 7.2.2020. <https://www.kempele.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/lukio/kansainvalisyys.html>
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. (2018). Uusi matkapakettilaki 2018. Saatavilla 7.3.2020 (<https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Matkustaminen-ja-matkan-jarjestaminen/ohjeet-matkaluveluyhdistelmien-tarjoajille/uusi-matkapakettilaki-2018/#ymj>)
- Kuikka, J. (2019). Turun Sanomat 7.4.2019. *Analyysi: Kiina levittää valtaansa suomalaisiin yliopistoihin – Hollannissa otettiin käyttöön kymmenkohtainen tarkistuslista.*
- Kyyrä, S. (2018). Asiantuntijalausunto 23.10.2018. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla 6.11.2019. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-217372.pdf>
- Laivola, T. & Marstio T. (2018). Koulutusvienti kasvaa, riittävätkö digihartiat. Laurea Journal. Saatavilla 22.3.2020. <https://journal.laurea.fi/koulutusvienti-kasvaa-riittavatko-digihartiat/>
- Lempäälän kunta. (2016). Koulujen retki- ja leirikouluopas. Saatavilla. 20.4.2020. <http://www2.lempaala.fi/d5web/kokous/20164814-11-1.PDF>
- Lind, A. (2018). Mitä on koulutusmatkailu? Teoksessa Mantua-Kommonen, K., Nori, S. & Yuan, K. Mitä on koulutusmatkailu? Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 20.10.2019.

https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf

LUC. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. (2020). Kestävän hinnoittelun periaate. Saatavilla. 2.4.2020 <https://matkailu.luc.fi/Tuotekehitys/Tuotekehitys-arjessa/Tuote/Tuotteenluonne/Kestava-hinnoittelu>

Mattila, P. & Silander, P. (2015). How to create the school of the future – Revolutionary thinking and desing from Finland. Oulu: Oulun yliopisto. Saatavilla 7.4.2020. <http://www.class-ter.com/wp-content/uploads/2016/09/How-to-create-the-school-of-the-future.pdf>

Nojonen, M. (2018). Koulutusvienti Kiinaan. Rovaniemi: Lapinliitto. Saatavilla 31.10.2019. <https://www.lapland.fi/uploads/2018/10/1ba9f4f0-koulutusvienti-kiinaan-ja-ohjeita-kiinan-koulutusmarkkinoilla-toimimiseen.pdf>

Noto, S. (2018). Japani on siirtymässä leirikouluihin. Teoksessa Mantua-Kommonen, K., Nori, S. & Yuan, K. Mitä on koulutusmatkailu? Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 24.2.2020. https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2010). Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro.

Opetushallitus- ja kulttuuriministeriö. (2016). Koulutusviennin tiekartta 2016-2019. Valtioneuvosto. Saatavilla 25.10.2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74852/okm9.pdf>

Opetushallitus- ja kulttuuriministeriö (2018). Suomalainen koulutusvienti kasvaa vahvasti- hallituksen 350 miljoonan euron tavoitteen arvioidaan täyttyvän. Saatavilla 1.11.2019. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomalainen-koulutusvienti-kasvaa-vahvasti-hallituksen-350-miljoonan-euron-tavoitteen-arvioidaan-tayttyvan

Opetushallitus- ja kulttuuriministeriö (2019). Suomen koulutusjärjestelmä. Saatavilla 8.11.2019. <https://minedu.fi/koulutusjarjestelma#koulutusjarjestelma>

Opetushallitus- ja kulttuuriministeriö (2020). Tutkiva oppiminen ja ilmiöpohjaisuus. Saatavilla 24.2.2020. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/etn-tyota-poja/tutkiva-oppiminen-ja-ilmiopohjaisuus>

Oulun toimenpideohjelma 2018-2023. Saatavilla 2.4.2020. https://www.businessoulu.com/media/2015/matkailustrategia_2018_2023.pdf

Ovaska, M. (2020). Missä mennään koulutusmatkailu- luento. 16.1.2020. Helsinki.

Palvelumuotoiltu Palo. (2020). Mitä palvelumuotoilu on? Saatavilla 22.4.2020 <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/palvelumuotoilu>

Pitkänen, S. & Marjanen, M. (2020). Kempeleen kunnan matkailu SWOT-analyysi. Julkaisematon materiaali. Lähde tekijöiden hallussa. Sähköpostiviesti 12.2.2020

Pitkänen, S. 2019. Elinkeinokoordinaattori. Sähköposti 4.9.2019.

Peltola, V. & Turunen, S. (2019). *“Kyl se enempi oli naurun remakkaa kuin hammasten kiristystä” Laadullinen tapaustutkimus kiinalaisen peruskoulun ystävyyskouluvierailusta suomalaisessa yhtenäiskoulussa*. Luokanopettajakoulutus Pro gradututkielma. Itä- Suomen yliopisto. https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20190778/urn_nbn_fi_uef-20190778.pdf

Puukko, A. (2017). Kuntaliitto: EU ja kansainvälisyys, ystävyyskuntatoiminta. Saatavilla 26.01.2020 <https://www.kuntaliitto.fi/osallistuminen-ja-vuorovaikutus/eu-ja-kansainvalisyys/ystavyyskuntatoiminta>

Rekisteröidyt yöpymiset Kempeleessä. 2020. Saatavilla 18.3.2020. <https://www.facebook.com/KempeleenKunta/>

Riipinen, K. (2019). Matkailu kasvaa nopeasti, Helsinki hyödyntää vastuullisuutta ja älyratkaisuja. Saatavilla 6.2.2020. <https://www.signalsfromhelsinki.fi/fi/ajankohtaista/matkailu-kasvaa-nopeasti-helsinki-hyodyntaa-vastuullisuutta-ja-alyratkaisuja>

Saarela-Kinnunen, M., & Eskola, J. (2015). Tapaus ja tutkimus= Tapaustutkimus? Teoksessa (toim.) Valli, R. & Aaltola, J. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. (180-190). Jyväskylä: PS-kustannus.

Sallinen, S., Majoinen, K. & Salenius, M. (2012). Elinvoimainen ja toimintakykyinen kunta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

SAMK. (2019). Satakuntalaista koulutusmatkailua markkinoidaan Etelä-Koreaan. Saatavilla 20.4.2020 <https://www.samk.fi/uutiset/satakuntalaista-koulutusmatkailua-markkinoidaan-etelakoreaan/>

Suomen Suurlähetystö, Peking. (2019). Kahdenväliset suhteet. Saatavilla 28.1.2020. <https://finlandabroad.fi/web/chn/kahdenväliset-suhteet>

Suomen Suurlähetystö, Tallinna. (2020). Suomen kuntien ystävyyskunnat Virossa. Saatavilla 1.4.2020. <https://finlandabroad.fi/web/est/ystavyyskunnat>

Tietoarkisto (2020). Aineistohallinnan käsikirja; Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Saatavilla 25.2.2020. <https://www.fsd.tuni.fi/aineistohallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>

Telakivi, H. (2008). Kuntaliitto: Kunta muuttuvassa maailmassa. 1. painos. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopiston painos.

- Toivanen, J. & Wu, D. (2018). Koulutusmatkailun hyödyt. Teoksessa Mantua-Kommonen, K., Nori, S. & Yuan, K. Mitä on koulutusmatkailu? Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 28.01.2020 https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf
- Trei, J. (2019). Kuntaliitto ja Viron kaupunkien ja kuntien liitto solmivat yhteistyösopimuksen. Saatavilla 1.4.2020 <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2019/viron-ja-suomen-ystavvyskaupunkien-ja-kuntien-tapaamisessa-katseet-kohdistetaan>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2004). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Tuomi, K. (2019). Kehityksen tie: Benchmarking- käsikirja. Oy Benchmarking Ltd.
- Tuomi, L. (2018). Education Finland- koulutusviennin kasvuohjelma. Teoksessa Mantua-Kommonen, K., Nori, S. & Yuan, K. Mitä on koulutusmatkailu? Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 24.3.2020. https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf
- Uusiniitty- Kivimäki, M. (2020). Missä mennään koulutusmatkailu- luento. 16.1.2020. Helsinki.
- Uusitalo, H. (2001). Tiede, tutkimus ja tutkielma; Johdatus tutkielman maailmaan. 1.-7. painos. Juva: WS Bookwell.
- Valli, R. (2015). Paperinen kyselylomake. Teoksessa (toim.) Valli, R. & Aaltola, J. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Matosin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus. 4. uudistettu ja täydennetty painos.
- Valmismatkalaki. 28.11.1994/1079 Finlex. Saatavilla 2.4.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1994/19941079#L1P2>
- Veronmaksajat. (2020). Verotietoa nuorille: Verot ovat pakollisia maksuja. Saatavilla 7.3.2020 <https://www.veronmaksajat.fi/Palkka-ja-elake/Verotietoa-nuorille/#9e5ebdbc>
- Visit Finland. (2018). Mitä on koulutusmatkailu? Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 24.2.2020 https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/vf_educational_travel_148x210_fin_v3_low.pdf
- Visit Finland. (2019). Matkailu kasvaa ja kansainvälistyy nyt nopeasti. Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 25.10.2019. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/lyhyesti/>
- Visit Finland. (2020). Finland- Learn like never before. Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 20.4.2020. https://www.businessfinland.fi/48f485/globalassets/julkaisut/visit-finland/tutkimukset/2020/vf_educational-manual_english_2020.pdf
- Visitkempele. (2019). Suosituimpia matkailukohteita. Saatavilla 23.10.2019. <https://www.visitkempele.fi/fi/info-ja-kartta.html#suosituimpia-matkailukohteita>

VisitOulu. (2020). Oulun kaupungin matkailuneuvonta. Saatavilla 7.2.2020. <https://visitoulu.fi/info/>

Virkkunen, P. (2019). Suomen matkailu jatkaa ennätystasolla. Helsinki: Business Finland & Visit Finland. Saatavilla 25.10.2019. <http://www.visitfinland.fi/news/suomen-matkailu-jatkaa-ennatystasolla/>

Vopla. (2020). Etäopiskelu ja verkko-opiskelu on yhä suositumpaa Suomessa. Saatavilla 20.2.2020. <http://www.vopla.org/suomen-koulujarjestelma-on-valittu-maailman-parhaimmaksi/>

Hyvä vastaanottaja/ koulutusmatkailun ammattilainen.

Opiskelemme Kajaanin ammattikorkeakoulussa restonomin koulutusohjelmassa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Teemme opinnäytetyömme toimeksiantona Kempeleen kunnalle ja työmme aihe on Koulutusmatkailun kehittäminen. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten Kempeleen kunnan kannattaisi toteuttaa koulutusmatkailua.

Opinnäytetyö toteutetaan kyselytutkimuksena koulutusmatkailun asiantuntijoille. Kysely on sähköinen ja siihen voi vastata millä tahansa mobiililaitteella tai tietokoneella viimeistään 10.2.2020 mennessä.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista eikä annettuja vastauksia voi yhdistää yksittäisiin henkilöihin. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja saatuja tietoja käytetään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen.

Opinnäytetyön oletettu valmistumisaika on toukokuussa 2020 ja se tullaan julkaisemaan osoitteessa www.theseus.fi.

Vastauksenne ovat meille erittäin tärkeitä.

Avustanne kiittäen,

Opiskelijat:

Tytti Oksanen
tyttioksanen@kamk.fi

Elina Ylimäki
elinaylimaki@kamk.fi

Ohjaaja:
Pasi Korhonen
pasikorhonen@kamk.fi

Koulutusmatkailu

Osa 1

1. Kaupungin/kunnan nimi: *

Kirjoita vastaus

2. Kuinka kauan koulutusmatkailua on järjestetty? *

Kirjoita vastaus

3. Miksi päädyitte tarjoamaan koulutusmatkailua? *

Kirjoita vastaus

4. Millaista koulutusmatkailua tarjoatte? (Voitte valita useamman vaihtoehdon) *

Kouluvierailut (oppilasryhmät opettajien johdolla)

Leirikoulut

Opettajien vierailut

Ystävyysskoulu

Muu

5. Mitkä lait on otettava huomioon koulutusmatkailua suunniteltaessa?

6. Keitä ovat suurimmat asiakasryhmänne?(Voitte valita useamman vaihtoehdon) *

Kiinalaiset

Japanilaiset

Venäläiset

Eurooppalaiset

7. Mitä asioita kannattaa ottaa huomioon koulutusmatkailua suunniteltaessa? *

8. Miten koulutusmatkailun toteuttaminen on rahoitettu? *

Hankerahoitus

Yrityksen perustaminen

Yhdistyksen perustaminen

Kansainvälisyystyön yhtenä osana

9. Onko teillä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa? Jos vastasitte kyllä, niin keitä yhteistyöverkostoon kuuluu? *

Kirjoita vastaus

10. Koetteko, että koulutusmatkailun tarjoamisesta on ollut hyötyä? *

Kyllä

Ei

11. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, Minkälaista hyötyä koulutusmatkailu on tuottanut?

Kokemuksen karttuminen

Taloudellinen hyöty kouluille

Taloudellinen hyöty matkailutulon muodossa eri toimijoille

Kansainvälistyminen

12. Jos vastasitte kohdan 10. kysymykseen ei. Miksi koulutusmatkailun tarjoamisesta ei ole ollut hyötyä?

Kirjoita vastaus

13. Oletteko kokeneet haasteita koulutusmatkailun toteuttamisessa?

Kyllä

Ei

14. Jos vastasitte kohdan 13 kohdan kysymykseen kyllä. Millaisia haasteita olette kohdanneet koulutusmatkailun toteuttamisessa?

Kirjoita vastaus

15. Kuinka paljon olette vastaanottaneet koulutusmatkailijoita viimeisen toimintakauden aikana? *

Kirjoita vastaus

16. Jatkatteko koulutusmatkailun tarjontaa?

kyllä

Ei